

THEOSOFIA

In dit nummer:

- Toeval bestaat niet, *Tim Boyd*
- Geen andere keuze, theosofie en het mens-zijn, *John Algeo*
- Het openbare werk van de Theosophical Society, *Pablo Sender*
- De universele verantwoordelijkheid van ieder mens, *Samdhong Rinpoche*
- Theosofie en de opkomst van moderne abstracte kunst, *Kathleen Hall*
- De rol van gedachten in ons leven, *Surendra Narayan*
- Professor Van der Stok-dag, *Ronald Engelse*

Theosofische Vereniging in Nederland

Vrijheid van denken

De Theosophical Society Adyar heeft zich wijd en zijd over de wereld verspreid en leden van alle religies zijn en worden er lid van, zonder dat ze de specifieke dogma's, leringen en geloofsovertuigingen van hun eigen geloof opgeven.

Daarom is het wenselijk het feit te benadrukken dat er geen enkele lering, geen enkele mening is, door wie ook onderwezen of gekoesterd, die in enig opzicht voor enig lid van de Vereniging bindend is, dat er geen lering, mening is die niet vrijelijk door enig lid mag worden aangenomen of verworpen. Instemming met haar drie doeleinden is de enige voorwaarde voor lidmaatschap.

Geen leraar of schrijver, van H.P. Blavatsky tot nu toe, heeft enige autoriteit om zijn leringen of opvattingen op te leggen aan leden.

Elk lid heeft evenveel recht om zich te verbinden aan elke school van denken welke hij/zij wenst te kiezen, maar hij/zij heeft geen recht om die keuze aan een ander op te dringen.

Noch een kandidaat voor enig werk, noch enige stemgerechtigde kan onverkiesbaar worden gemaakt of het stemrecht verliezen wegens enige opvatting die hij/zij heeft of wegens het lid zijn van een school van denken waartoe hij/zij zou behoren.

Meningen of opvattingen geven geen recht op voorrechten en kunnen evenmin aanleiding zijn om strafmaatregelen te nemen.

De leden van de 'General Council' vragen elk lid van de Theosophical Society Adyar ernstig om deze fundamentele principes van de Theosophical Society Adyar te verdedigen, te handhaven en ernaar te handelen, en ook onbevreesd zijn eigen recht te doen gelden op vrijheid van denken en van meningsuiting, binnen de grenzen van hoffelijkheid en rekening houdend met anderen.

THEOSOFIA

Jaargang 117 • nr. 2 - juni 2016
Driemaandelijks tijdschrift van de
Theosofische Vereniging in Nederland
ISSN 0040-5868

Redactie
Saskia Campert
Els Rijneker (hoofdred.)

Theosofische Vereniging
in Nederland
Tolstraat 154
1074 VM Amsterdam

Abonnementen
Nederland en België
voor 2016 - € 25,-

Daarbuiten worden
extra verzendkosten in
rekening gebracht.
Administratiekosten
bij herinnering € 5,-.
Losse nummers € 7,-
excl. verzendkosten.

Opmaak Theo Mondij

© 2016
Secretariaat redactie:
T.V.N.
Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag
worden verveelvoudigd
en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk,
fotokopie, of op enig andere
wijze, zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

Inhoud

Toeval bestaat niet, <i>Tim Boyd</i>	53
Geen andere keus, theosofie en het mens-zijn, <i>John Algeo</i>	57
Het openbare werk van de Theosophical Society, <i>Pablo Sender</i>	62
De universele verantwoordelijkheid van ieder mens, <i>Samdhong Rinpoche</i>	70
Theosofie en de opkomst van moderne abstracte kunst, <i>Kathleen Hall</i>	77
De rol van gedachten in ons leven, <i>Surendra Narayan</i>	81
Professor Van der Stok-dag, <i>Ronald Engelse</i>	86
Verenigingsnieuws	89
Adressen Theosofische Vereniging	92

De Theosofische Vereniging in Nederland is niet
verantwoordelijk voor enigerlei mening in dit tijdschrift
tot uiting gebracht, tenzij vervat in een officieel document.

The Theosophical Society Adyar

De Theosophical Society Adyar(TS) is op 17 november 1875 te New York opgericht door H.P. Blavatsky, H.S. Olcott en anderen. De TS heeft haar internationale hoofdkwartier te Adyar, Chennai, India en is actief in zestig landen; de Theosofische Vereniging in Nederland is de Nederlandse afdeling van de TS.

De Theosophical Society Adyar bestaat uit studenten die bij iedere religie aangesloten kunnen zijn, of bij geen enkele. De leden hebben met elkaar gemeen dat ze de drie doeleinden van de vereniging onderschrijven (zie achterkant omslag), dat ze religieuze tegenstellingen willen oplossen, dat ze mensen van goede wil bijeen willen brengen, ongeacht hun religieuze overtuiging, en dat zij religieuze waarheden willen bestuderen en de resultaten van die studie met anderen willen delen.

Zij zijn niet door een gemeenschappelijk geloof met elkaar verbonden, maar door het gezamenlijk zoeken en streven naar Waarheid. Zij zijn van mening dat Waarheid gevonden kan worden door studie, door reflectie, door zuiverheid van leven en door toegewijd te zijn aan hoge idealen.

Zij zien de Waarheid als dat wat de moeite waard is om naar te streven, niet als een dogma opgelegd door een autoriteit.

Zij vinden dat een overtuiging het resultaat zou moeten zijn van individuele studie of intuïtie, en niet daaraan vooraf zou moeten gaan, en gebaseerd zou moeten zijn op kennis, niet op aannames.

Zij zijn tolerant jegens allen, ook jegens hen die intolerant zijn, niet als een voorrecht om te verlenen, maar omdat ze dat als hun plicht beschouwen.

Zij trachten onwetendheid weg te nemen in plaats van deze af te straffen.

Zij zien elke religie als een uitdrukking van de Goddelijke Wijsheid.

Zij geven er de voorkeur aan om religies te bestuderen in plaats van deze te veroordelen, om Goddelijke Wijsheid in praktijk te brengen in plaats van mensen ertoe te bekeren. Zoals Waarheid het doel is, is Vrede het wachtwoord.

Theosofie is de belichaming van waarheden die aan de basis liggen van elke religie en waarop geen enkele godsdienst het alleenrecht kan doen gelden.

Theosofie biedt een filosofie die het leven begrijpelijk maakt en die laat zien dat de evolutie geleid wordt door rechtvaardigheid en liefde.

Zij geeft de dood haar juiste plek, als een steeds terugkerende gebeurtenis die de poort opent naar een voller en stralender bestaan in een leven dat geen einde heeft. Theosofie geeft de wereld de Wetenschap van de Geest terug, door de mens te leren de Geest te zien als zijn werkelijk zelf, en zijn denkvermogen en het lichaam als de dienaren daarvan.

Theosofie verheldert de geschriften en leringen van religies, door hun verborgen betekenis te ontsluiten en aldus de juistheid ervan aan het denkvermogen aan te tonen, zoals de gegrondheid ervan altijd bewezen is in de ogen van de intuïtie.

Leden van de TS bestuderen deze waarheden en theosofen trachten ernaar te leven.

Iedereen die bereid is te studeren, tolerant te zijn, naar het hoogste te streven en volhardend te werken, is welkom als lid.

Het is aan elk lid zelf om een ware theosoof te worden.

Toeval bestaat niet Tim Boyd

Tim Boyd is International President van de Theosophical Society Adyar.

Hij publiceert in *The Theosophist* en in *Quest Magazine*. Dit artikel verscheen onder de titel *The Clarity of Coincidence*.

Een van de steeds terugkerende ervaringen van mensen die een Bijna Dood Ervaring (BDE), of Nabij de Dood Ervaring, hebben gehad, is de terugblik op het leven waarbij in één of andere vorm de belangrijke daden en patronen van een leven worden verduidelijkt. In de terugblik is het vaak zo dat wat in iemands gewone leven zonder betekenis of onbeduidend leek, als uiterst belangrijk naar voren komt. Vaak vindt dit overzicht van gebeurtenissen van een heel leven plaats in een paar seconden 'werkelijke tijd'. Het duidelijke na-effect van deze ervaring is meestal een gevoel van doelgerichtheid en richting.

Deze buitengewone capaciteit om een blik of visie te hebben die het geheel overziet en dit onfeilbaar belicht, met het licht van een holistisch begrip, is een uitdrukking van de spirituele intuïtie – in theosofische terminologie *buddhi*. Terwijl deze verreikende en verhelderende intuïtie voor ons een eeuwig aanwezig potentieel vormt, lijkt zij in ons gewone leven ontoegankelijk of, op zijn best, sporadisch aanwezig.

Het drama en de intense helderheid van de BDE zal stellig niet de norm voor velen van ons zijn, maar onze toegang tot intuïtief inzicht is misschien wel algemener dan we erkennen. Het sluipt op een speciale manier en op onverwachte momenten binnen. Vaak hebben mensen toegang tot dit deel van zichzelf in ogenblikken van dankbaarheid, concentratie of bewondering – herfstkleuren, een zonsondergang, het kijken naar de eerste stapjes van een baby. Het kan ook optreden tijdens momenten van crisis of zelfs wanhoop, in tijden dat we even stoppen met het herhalen van ons lijstje van zorgen, wensen en frustraties, waardoor de ons verblindende beperkingen van ons egocentrisme even verdwijnen. Wat in deze momenten wordt ontsluit is een zeer zuiver inzicht – een dimensie van het verlichte denken, de verlichte mind (*manas taijasi* *) – een inherente eigenschap van de geest die weet zonder te weten waarom, niet gehin-

derd door het rumoer en de activiteit van onze gebruikelijke persoonlijke emoties en gedachten.

Als we nauwkeurig kijken, kunnen we soms een mysterieus patroon in onze levens gewaar worden. Intuïties, het samenvallen van gebeurtenissen, ingevingen - de vele aspecten van de fluisteringen van het innerlijke zelf - lijken ons leven te kleuren, een web van connecties met een groter leven openbarend.

Onlangs zat ik te denken aan een periode waarin de werking van deze onbewuste kennis mijn eigen leven, subtiel maar grondig, beroerde. Op de relatief jonge leeftijd van negentien op college bewoog ik mij, evenals de meeste van mijn vrienden, struikelend door het leven met een rugzak vol uiteenlopende ervaringen en trachtend dingen te begrijpen. Spiritualiteit en bewustzijn bevonden zich buiten mijn gezichtsveld. Ik kan met een gerust hart zeggen dat ik paste in het stereotype van de sukkelige tiener die dacht veel te weten en zich tegelijkertijd verloren voelde. Met de kennis van nu is het eenvoudig om tekenen van een innerlijke beweging te zien en een serie 'toevalligheden' die mij voorbereidde op wat voor mij lag.

De eerste stap in de serie toevalligheden vond plaats op het moment dat een vriend mij bij een busstation afzette om naar college terug te keren. In een terloops gesprek bracht hij vasten te berde. Hij wist er niets van af en ik nog minder. Ik geloof dat hij daarover iets had gezien op de televisie. Toen ik terugkwam op school werd ik op de campus het gesprek van de dag toen ik een hele week tijdens de maaltijden in de kantine mijn dienblad vulde met vier of vijf glazen vruchtensap en niets anders. In de bus terug naar school had ik de vaste overtuiging gekregen dat ik wilde proberen te vasten en in mijn gedachten leek een weeklang vasten een redelijke tijd.

Er bestaat een gezegde dat 'God toeziet op baby's en dwazen'. Als ik terugkijk op mijn vastenperiode, kan ik getuigen van de waarheid hiervan. Tijdens de week van mijn eerste vastenperiode ging ik door met intensief sporten, en deed ik zelfs mee aan een basketbaltoernooi. Toen ik mijn vasten brak, was dat met een stapel bosbessenpannenkoeken met Tante Jemima siroop: duidelijk de daden van een gek. Opmerkelijk genoeg ervaarde ik tijdens mijn vasten, ondanks mijn slechte conditie, perioden van helderheid en mentale focus die mij lieten weten dat deze manier van doen iets met mij deed. Later zou ik een stapel literatuur ontdekken die nader inging op zowel de gezondheidseffecten als de spirituele dimensies van vasten.

Kort na mijn vastenperiode besloot ik vegetariër te worden, niet om gezondheidsredenen of vanwege de wreedheden die samenhangen met het eten van vlees. Ik kende niemand en had nooit iemand gekend die daad-

werkelijk vegetarisch leefde. In de tijd dat ik de beslissing nam, werd ik daartoe niet gedreven door duidelijke logica of basiskennis. Het was gewoon iets dat ik voor mijn gevoel moest doen. En wederom stuitte ik later op feiten die mijn bevindingen onderschreven.

Ik herinner mij dat mijn kamergenoot en ik tijdens één van die nachtelijke gesprekken waar studenten bekend om staan, elkaar verhalen vertelden over de fascinerende, hippe en fantastische dingen die we dachten te doen, daarbij concluderend dat we het helemaal voor elkaar hadden. Het enige wat we, naar onze inschatting, misten was richting! We lachten beiden om de tegenstrijdigheid van ons gesnoef en de duidelijke constatering dat we eigenlijk de weg kwijt waren. Hoewel deze uitwisseling had kunnen uitlopen op wederom slechts een nutteloos gesprek tussen studenten, voelde ik bij het uitspreken van die woorden dat een diep verlangen zijn weg naar de oppervlakte had gevonden. Wat kon ik daarmee doen? Ik had niet het flauwste idee, maar de erkenning van de behoefte drukte op een ongemakkelijke manier op mij. Het is één ding om de weg kwijt te zijn en het niet te beseffen – om heerlijk onwetend te zijn; maar het is heel anders als je *weet*.

Twee maanden later reisde ik tijdens de voorjaarsvakantie vanuit New York City naar Chicago, toen ik, bij wat later een uiterst toevallige samenloop van omstandigheden kan worden genoemd, een man ontmoette waarvan ik het bestaan niet kende, maar die de volgende dertien jaar een rol zou vervullen die ik voordien niet kende, namelijk die van spiritueel leraar.

De term *goddelijke ontevredenheid* of *goddelijk onbehagen* wordt gebruikt om het tussenstadium te beschrijven van 'weten' dat er meer is, maar toch het gevoel hebben ervan afgescheiden te zijn. In de terminologie van het boeddhisme worden we ons bewust van het feit dat het gewone leven 'geen voldoening schenkt' – niet in staat is aan de nieuw gevoelde diepere behoefte tegemoet te komen – en dat alleen een radicale verandering van onze kijk op en benadering van het leven ons kan helpen. Eén van de problemen van bewustwording is dat als je eenmaal iets weet, je niet opnieuw onwetend kunt worden. Zeker, velen van ons ontwikkelen passende mechanismes om te trachten de noodzakelijke veranderingen die een opbloeiende bewustwording veroorzaakt, te ontkennen of uit te stellen. Een vaak toegepaste strategie is drukke bezigheden ontwikkelen. We werpen ons in talrijke activiteiten – familie, baan, gemeenschapsleven, sociale verplichtingen – en overtuigen onszelf dat we echt geen tijd hebben voor innerlijk werk, dat we ons er later, als we minder druk zijn, toe zullen zetten. Uiteindelijk is de intense inspanning die nodig is om het onbehagen te maskeren, zinloos. Op stille en onverwachte momenten steekt het de kop weer op.

Francis Thompson's gedicht *De Hond van de Hemel (The Hound of Heaven)* beschrijft de poging om te ontsnappen aan de achtervolgende goddelijkheid (gesymboliseerd door de jachthond):

Ik ontvluchtte Hem gedurende de nachten en de dagen;

Ik ontvluchtte Hem in de loop der jaren;

*Ik ontvluchtte Hem in het labyrint van mijn eigen geest
en in de mist van tranen die ik voor Hem verborg.*

Het resultaat van de inspanning wordt ook in verschillende regels van het gedicht beschreven:

Alle dingen misleiden hem, die Mij misleidt.

Niets beschermt hem, die Mij niet beschermt.

Niets stelt hem tevreden, dat Mij niet tevreden stelt.

De meesten van ons besteden veel energie in een poging om onbehagen te vermijden. Als we eerlijk ten opzichte van ons zelf zouden zijn, zouden we kunnen erkennen dat de tijden waarin we onze grootste innerlijke groei ervoeren, vaak tijden waren van groot onbehagen, gekenmerkt door een crisis, onzekerheid, zelfs wanhoop. Deze perioden in ons leven lijken een uitnodiging voor onverwachte realisaties. Als de snelle oplossing en het veelgebruikte antwoord tekort schieten, vinden we ons teruggeworpen op diepere bronnen. In dergelijke perioden vragen sommige mensen niet alleen om een antwoord, maar nemen de ongebruikelijke stap om ook naar een antwoord te luisteren. In deze deemoedige situatie waarin de capaciteit van het denken, de mind, om kant- en klare antwoorden te geven is uitgeput, luisteren we aandachtig naar de uitingen van 'het kleine stemmetje' van de intuïtie. De soefi-mysticus Jalaluddin Rumi zei over deze toestand: *Iedere behoefte brengt voort wat nodig is. Niets hebben brengt proviand voort.* Deze proviand komt dikwijls via omwegen en op onverwachte manieren.

Tijden van nood, of van 'niets hebben', vergemakkelijken het ontstaan van een open en intense aandacht. De grote leraren en mystici suggereren dat dit meer is dan een spoedoplossing. Het kan een manier van leven zijn, even betrouwbaar als de zonsopgang. De meesten van ons zullen dit proces van jezelf leeg maken beangstigend vinden. We zijn niet op zoek naar gevoelens van onbehagen of onzekerheid. Maar om de woorden van een Chinees gezegde aan te halen: *Onzeker zijn is onbehaaglijk, maar zeker zijn is lachwekkend.* Er bestaat een hoger plan van mogelijkheden dat zich stap voor stap openbaart in al die momenten van het leven die onbeduidend, aards of toevallig kunnen lijken. Laten we proberen onzekerheid met een oplettende geest te omarmen, geduldig wachtend op het begrip dat moet komen.

* '*tajjasi*' betekent volgens de *Ganeshha* 'doorstraald'. '*Tajjasi manas*' is een denkvermogen dat straalt door het licht van buddhi (hogere intuïtie, zuivere rede).

Uit: Quest Magazine, voorjaar 2012

Vertaling: S.C.

Geen andere keus, theosofie en het mens-zijn John Algeo

John Algeo was president van de Theosophical Society in Amerika, International Vice President van de TS Adyar en is emeritus hoogleraar aan de Universiteit van Georgia, V.S.

Hij heeft veel academische onderscheidingen gekregen en kreeg in 2014 de Subba Row Medal uitgereikt voor al zijn werk voor de TS.

Wij mensen zijn als de overlevenden van een schipbreuk, bij elkaar gekropen in een reddingsboot die heen en weer geslingerd wordt op de stormachtige oceaan van het bestaan. Wat zijn onze mogelijkheden?

We kunnen ons eenvoudigweg wanhopig aan elkaar vastklampen zonder hoop op verlossing en met als enig vooruitzicht onvermijdelijk te gronde te gaan. Of we kunnen beginnen samen te werken een plan te verwezenlijken om veilig de kust te bereiken. Onze religies, filosofieën en wetenschappen zijn onze oude plannen om aan de storm van het leven het hoofd te bieden. We hebben ze geërfd van onze culturele voorouders, we hebben ze op eigen houtje bedacht of ontdekt, of we denken dat we ze via een openbaring ontvangen hebben, maar slechts weinige ervan schijnen erg goed te werken.

Een alternatief plan is wat we 'theosofie' noemen. Wat voor soort plan is dat: religieus, filosofisch, of wetenschappelijk? Of is het iets heel anders dan al dat?

Theosofie als religie

De Theosophical Society Adyar (TS) is een religieuze organisatie, met de betekenis van 'religieus' als 'gericht op zaken waar het uiteindelijk om gaat'. Theosofie is echter zeker geen religie in de betekenis van een georganiseerd stelsel van geloofsopvattingen en praktijken die mensen beschouwen als hun 'godsdienst'. Annie Besant was een groot hervormer en misschien wel de grootste vrouwelijke redenaar van de laatste decennia van de negentiende eeuw en de eerste decennia van de twintigste eeuw; zij was tevens de tweede International President van de TS. Annie Besant zei dat theosofie niet van ons vraagt om afstand te doen van onze religies, maar om ze in ons leven in praktijk te brengen. De TS heeft daarom leden die tot vele van de wereldreligies behoren: boeddhisten, christenen, confucianisten, hindoes, joden, moslims, zoroastrianen, enzovoort. Hoewel religieus, is de TS een niet-dogmatische organisatie, die niet van

haar leden vraagt om welk stelsel van geloofsopvattingen dan ook te aanvaarden, of om een bijzondere levensstijl aan te nemen. Haar leden onderschrijven alleen de drie doeleinden van broederschap, het aanmoedigen van studie, en het onderzoeken van het nog onverklaarde. Deze doelstellingen hebben niets te maken met geloof of met bepaalde activiteiten, maar hebben veeleer betrekking op een levenshouding, op een mentale en spirituele oriëntatie die in harmonie is met allerlei leerstellende formuleringen en levenswijzen.

Theosofie stelt dat alle grote religies van de mensheid uitdrukkingen zijn van dezelfde onderliggende behoefte van mensen om tot een begripen te komen van de ultieme werkelijkheid van het bestaan en om ermee in relatie te komen. Iedere religieuze uitdrukking is een culturele en historische uiting van die behoefte die geschikt is voor een bepaalde plaats, tijd en groep mensen. De TS respecteert daarom elk van die uitdrukkingen, maar zoekt naar wat zij allemaal gemeenschappelijk hebben.

Het woord 'religie' komt uit het Latijn en betekent letterlijk 'met elkaar verbinden'. Deze etymologie kun je op twee manieren interpreteren. Enerzijds verbindt een religie haar aanhangers met de groep als geheel – bindt hen samen tot één religieuze groep. Die verbinding dient de belangen van de groep doordat zij die groep versterkt. Zij helpt ook de individuele leden doordat zij hen een gevoel van identiteit verschaft door ergens bij te horen. Zoals de romanschrijfster Ursula Le Guin opmerkte, houdt het aansteken van een kaars ook in dat je een schaduw werpt (to light a candle is to cast a shadow). De schaduwkant van het licht van deze interpretatie van religie is een benadrukking van afgescheidenheid, trots, en een zich afzetten tegen andere religieuze tradities.

Anderzijds is een interpretatie van de etymologie van 'religie' ook het verbinden van alle mensen met hun gemeenschappelijke natuur en bron – met de fysieke, intellectuele, en spirituele oorsprong die zij allen gemeenschappelijk hebben. Het is deze tweede interpretatie waarop de TS de nadruk legt en die zij wil promoten. Dat is de essentie van de drie doeleinden van de TS.

Theosofie als filosofie

De TS is ook een filosofische organisatie, in zoverre dat zij 'zoekt naar een algemeen begrip van waarden en van de werkelijkheid met voornamelijk speculatieve... middelen' om een definitie van 'filosofie' te citeren uit de Merriam-Webster dictionary. Het woord 'speculatief' komt van het Latijnse woord 'specula' of 'uitkijktoren' en betekent in dit verband het kijken naar dingen en proberen ze te verklaren. Dat is wat de Internationale President Radha Burnier altijd deed in haar maandelijkse rubriek *On the Watch-Tower* in het internationale theosofische maandblad *The Theosophist*. Theosofische 'speculatie', of kijken vanaf de uitkijktoren biedt een uitleg over de aard van het universum en van ons mensen die bewoners van het universum zijn. Theosofische filosofie levert een reeks ideeën, van heel algemene tot heel specifieke, maar zij kunnen allemaal samengevat worden onder drie fundamentele koppen:

- de wezenlijke eenheid van al het bestaande,
- de cyclische voortgang van het universum en alles wat zich daarin bevindt
- de doelgerichte evolutie van het leven als een proces van een toename van gevoeligheid, ontvankelijkheid en bewustzijn.

Tot de meer specifieke denkbeelden waaraan veel theosofen vasthouden, maar die geen officiële status hebben in de TS behoren denkbeelden als:

1. Het huidige leven dat ieder van ons leidt is slechts een schakel in een lange serie van incarnaties waardoor we vele culturen en sociale niveaus ervaren, evenals de biologische en sociale rollen van beide seksen, en waardoor we als individuen groeien.
2. De omstandigheden van ieder leven worden bepaald door de keuzen die wij in vorige levens gemaakt hebben, en onze keuzen in dit leven zullen onze levensomstandigheden bepalen, door het principe van karma.
3. Al het leven evolueert naar grotere gevoeligheid van de materie, naar intellectuele ontvankelijkheid en een spiritueel bewustzijn van onze wezenlijke eenheid.
4. Het universum bestaat uit niet-stoffelijke dimensies van het bestaan waarvan we ons slechts indirect bewust zijn als voelen, denken en intuïtief ervaren, en ook uit andere dimensies waarvan wij ons normaal niet bewust zijn.
5. Ieder van ons is verantwoordelijk, door de keuzen die we maken, voor onze eigen identiteit. Hoewel er vergevorderde wezens zijn om ons te leiden, zoals de grote spirituele leiders van de mensheid, bepalen wij uitsluitend zelf onze toekomst.
6. Ieder van ons heeft latente spirituele vermogens, die ontwikkeld zijn in de loop van onze evolutie en die de middelen zijn waardoor wij de waarheid van dingen kunnen waarnemen die onze fysieke zintuigen en ons empirisch denken te boven gaan.
7. Wij komen vooruit in onze evolutie en wij ontwikkelen onze latente vermogens door onszelf te vergeten en in plaats daarvan te werken voor het welzijn van de mensheid als geheel, ja zelfs voor de schepping als geheel, want het leven doordringt elk atoom van materie.

Zulke denkbeelden, hoewel ze velen van ons dierbaar zijn, behoren op zichzelf wezenlijk tot theosofie. In één van haar brieven aan de American Convention schreef mevrouw Blavatsky: *Maar er zijn anderen onder ons die zich intuïtief realiseren dat het herkennen van wat zuivere theosofie is van het allergrootste belang is binnen de vereniging - de filosofie van het rationeel verklaren van dingen en niet de leerstellingen -, in de mate dat dit het lichtbaken kan verschaffen dat nodig is om de mensheid te leiden op haar ware pad (Collected Writings IX- 243)*. Zuivere theosofie behelst niet de leringen of denkbeelden, maar 'de filosofie van het rationeel verklaren van dingen'.

Theosofie als wetenschap

De TS is uiteindelijk een wetenschappelijke organisatie, in die zin dat zij een zoeken stimuleert naar rationele verklaringen die zijn gebaseerd op observatie, en getest in de praktijk. Zoals iedere wetenschap heeft ook theosofie bepaalde axioma's waarvan zij uitgaat. Die axioma's zijn haar fundamentele opvattingen over de eenheid, geordendheid, en doelgerichtheid van het leven. Maar wat theosofie op dat fundament opbouwt is niet een stelsel van geloofsovertuigingen dat gebaseerd is op autoriteit en wat in blind geloof aanvaard wordt. Veeleer zijn haar specifieke leringen empirisch omdat zij door de ervaring bewezen dienen te worden, en als de ervaring bewijst dat bepaalde specifieke opvattingen niet kloppen, dan zouden we bereid moeten zijn om onze opvattingen te herzien.

Meester KH schreef aan A.O. Hume: *De moderne wetenschap is onze beste bondgenoot. Toch is het in het algemeen diezelfde wetenschap die men als stok gebruikt om ons te lijf te gaan* (pagina 71 van *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett*). Wetenschap is de bondgenoot van theosofie in die zin dat zij zich teweer stelt tegen de menselijke neiging zich te beroepen op autoriteiten en ons aan elkaar vast te klampen in onze reddingsboot op de stormachtige oceaan, terwijl we wachten op de scheepskapitein om ons aanwijzingen te geven.

De moderne wetenschap speelt echter een spel dat is gebaseerd op ietwat andere axioma's dan die waarop theosofie zich baseert. De eenheid van de wetenschap beperkt zich vaak tot de stoffelijke werkelijkheid, en haar ordening sluit over het algemeen doelgerichtheid uit. Theosofie heeft als één van haar axioma's wat KH vervolgens aan Hume uitlegt, namelijk dat *geest en stof één zijn, wel verschillend in toestand maar niet in essentie* en dat geest samen met stof twee uitdrukkingen zijn van het *éne element in de Natuur (de geestelijke of de stoffelijke) waarbuiten er geen Natuur kan zijn, daar het de Natuur zelf is*. Onze axioma's verschillen van die van de materialistische wetenschap, maar onze basismethoden zouden niet mogen verschillen. Een bewijs moet, zowel in de wetenschap als in theosofie, geleverd worden door de praktijk (the proof of the pudding is in the eating).

Wij theosofen zouden aandacht kunnen schenken aan de bevindingen van de wetenschap en ze niet terzijde schuiven als zij in conflict zijn met onze opvattingen (de denkbeelden die wij erop na houden maar die zelf geen axioma's zijn). We zouden ook kunnen erkennen dat ware wetenschap altijd voorlopig is: zij zegt dat de ervaring aantoonde dat het ene denkbeeld juist en dat een ander denkbeeld onjuist zou zijn, maar latere ervaringen kunnen die conclusies altijd veranderen. De meesten van ons zijn niet toegerust om te oordelen of theoretische denkbeelden juist of onjuist zijn, maar we kunnen wel beoordelen hoe denkbeelden in ons leven uitwerken.

Theosofie als ethiek

Theosofische denkbeelden, zowel fundamentele als specifieke, hebben implicaties voor het dagelijks leven. Het in ons leven toepassen van denkbeelden is onze manier om de waarheid ervan te beproeven. Enkele van de implicaties van theosofische denkbeelden, zoals die door individuele leden in de praktijk gebracht worden, volgens hun geweten en al naargelang de omstandigheden van hun leven, zijn:

1. Het praktiseren van geweldloosheid met betrekking tot andere levende wezens, waartoe vegetarisme en het op menselijke wijze behandelen van dieren behoort, evenals een actieve bezorgdheid (en zorg) voor de ecologie van onze planeet.
2. Het studeren om meer over onszelf te leren en over het universum waarin wij bestaan.
3. Het mediteren om in ons wezen de waarheden op te nemen die we geleerd hebben en om in contact te komen met het hoogste en binnenste wezen van ons zijn.
4. Het dienen van anderen op zodanige wijze dat het hen zal helpen om goed te leven en hun eigen wegen tot zelfrealisatie te ontdekken en ook, door het proces van dienstbaarheid aan anderen, onszelf te ontwikkelen tot vollediger en meer authentieke menselijke wezens.
5. Het tonen van begrip voor theorieën en praktijken die anders zijn dan de onze; en zelfs als we geloven dat zulke theorieën en praktijken verkeerd zijn, ze niet toe te schrijven aan opzettelijke perversiteit van de kant van hen die ze omarmen.

In *De Sleutel tot de Theosofie* (pagina 213) schreef Mevrouw Blavatsky: *Plicht is dat wat we aan de mensheid, onze medemensen, buren, familie, verschuldigd zijn en vooral wat wij verschuldigd zijn aan allen die armer en hulpelozener zijn dan wijzelf. Als die schuld in het leven niet wordt betaald, leidt dat in onze volgende incarnatie tot geestelijk onvermogen en moreel bankroet. Theosofie is de kwintessens van plicht.*

Deze 'plicht' is ons dharma (redactie: volgens de *Ganesha*: wet, plicht, religie), het wezen van ons zijn, en wij bestaan juist om dat wezen volledig te realiseren. Ethiek kan gezien worden als de manier waarop wij denkbeelden in ons leven toepassen. De essentie van theosofische ethiek is een overtuiging dat niemand van ons alle antwoorden heeft en dat niemand van ons in zijn eentje persoonlijk welzijn en eeuwig geluk kan bereiken. Als, zoals theosofie stelt, alle leven één is, dan zijn alle levende wezens onontwarbaar met elkaar verbonden. Iedere handeling, ieder gevoel en iedere gedachte van ons heeft invloed op alle andere wezens. We zitten met zijn allen in die reddingsboot op de oceaan van het bestaan. Om de oever te bereiken moeten we echt samenwerken: er is geen andere keus.

Verschenen als *No Other Option: Theosophy and the Human Condition* in: *The Theosophist*, juli 2006

Vertaling: Louis Geertman

Het openbare werk van de Theosophical Society Pablo Sender

Pablo Sender is bioloog.
Hij woont en werkt op het Amerikaanse
hoofdkwartier van de TS Adyar.

Dit artikel bouwt voort op *Mrs. Radha Burnier*
door Cristian Conen, *The Theosophist*,
december 2014.

Twee uitersten

Mijn werk voor de TS heeft mij de gelegenheid geboden programma's te presenteren in verschillende landen en steden, daarbij in contact komend met leden van veel theosofische afdelingen. Hierdoor heb ik kennis gekregen van een variëteit aan benaderingen van het werk van onze vereniging en van de verschillende manieren waarop leden omgaan met de uitdagingen die zij ontmoeten. Ter illustratie: er zijn twee houdingen die de uitersten van het spectrum van antwoorden dat ik observeerde, vertegenwoordigen. Verschillende groepen hebben de neiging de ene of de andere richting in te slaan, waarbij sommige dicht in de buurt van één van de twee uitersten komen. Als we te dicht bij een uiterste komen, dreigt het gevaar dat we te ver van ons pad afwijken en daardoor de weg kwijtraken. Als we de doelstellingen van onze organisatie willen bereiken, is het belangrijk ernaar te streven de zeer wenselijke, maar evenzeer lastige middenweg te vinden.

Aan de ene kant van het spectrum bevindt zich het idee dat het succes van het werk van de TS kan worden afgemeten aan het aantal mensen dat tot onze activiteiten wordt aangetrokken. Als het belangrijkste doel is om een zo breed mogelijk publiek aan te trekken, dan wordt het openbare programma al gauw afgestemd op datgene wat het gemakkelijkst is voor het grote publiek. De gekozen onderwerpen neigen naar wat in de mode, opwindend, aangenaam of plezierig is. We horen vaak dat theosofische leringen te moeilijk, te veeleisend of ouderwets zijn. Als leden meer in deze richting denken is het kenmerkende gevolg dat de programma's die ingaan op de basis van theosofie steeds meer terzijde worden geschoven. Aangezien hierdoor de diepte van de aangeboden boodschap en haar potentie om het leven van mensen fundamenteel te veranderen meestal over het hoofd wordt gezien, is het resultaat een geleidelijke verschuiving van spiritueel onderwijs naar spiritueel entertainment.

De andere kant van het spectrum ziet moderne theosofie als het laatste woord van de esoterische filosofie en benoemt daarmee alle andere leringen als 'exoterisch' en van weinig waarde. Deze leden neigen er juist toe om uitsluitend de studie van traditionele theosofische literatuur, en het gebruik van specifieke woorden en terminologie te benadrukken. In het algemeen zijn zij niet erg gevoelig voor de noden van het gewone publiek, noch zijn zij al te zeer geïnteresseerd in het vinden van effectieve manieren om hun begrip te delen met nieuwkomers. Zij werken in de veronderstelling dat slechts enkelen tot theosofie worden geroepen, en dat diegenen die zich bij ons willen aansluiten zich moeten inspannen om de taal en concepten te begrijpen. Dit leidt tot het bestaan van groepen die zeer bedreven en bekwaam zijn in een bepaalde specifieke kennis die weinig relevant is voor de wereld in het algemeen, hoewel zij voldoening geeft aan deze paar leden.

Deze twee extremen brengen ieder hun eigen problemen voort. De eerste benadering leidt tot een uitgebreid, maar oppervlakkig ledental, waarbij mensen zich niet verbonden voelen met de TS, en ook niet verenigd zijn in een gemeenschappelijk streven. Er heerst een open en hartelijke sfeer die gepaard gaat met een gebrek aan helderheid of richting. De tweede benadering brengt een klein en compact ledental van actieve en toegewijde mensen voort. Deze leden hebben veelal strakke ideeën en neigen naar dogmatisme, met de conflicten die gewoonlijk samengaan met rigide interpretaties.

Het lijkt duidelijk dat een gezonde theosofische organisatie een evenwichtige benadering moet vinden, waarin de positieve kanten van de beide extremen een plek hebben, en de negatieve worden vermeden. Dit artikel doet een zoektocht in die richting.

Het oorspronkelijke experiment

Een buitenstaander die deze beschrijving van de binnen de TS bestaande verschillende benaderingen leest, kan natuurlijk de vraag stellen: hoe kunnen deze twee tegengestelde houdingen binnen één enkele organisatie bestaan? Dit komt voort uit een nogal uniek kenmerk van de TS die, volgens één van haar initiatiefnemers ('Inner Founders', of innerlijk stichters), was opgezet als een 'experiment' waarvoor volgens de klaarblijkelijke mening van de meeste Mahatma's de mensheid nog niet gereed was.

Vóór de stichting van de TS in 1875 bestond het door de meeste spirituele tradities gevolgde model eruit zich te ontwikkelen rondom een centrale figuur of rond centrale figuren, en het doel van de beweging was een speciale set leringen te verspreiden. Boeddhisme is bijvoorbeeld gebaseerd op de leringen van de Boeddha en christendom op wat Jezus predikte. Veel organisaties die na de TS werden geïntroduceerd volgen ook dit patroon: de Antroposofische Vereniging volgt de leringen van Rudolph Steiner, de Krishnamurti Foundation die van Krishnamurti, enzovoort. De TS werd op een andere wijze opgericht. Hoewel mevrouw H.P. Blavatsky, één van de

mede-oprichters, een duidelijk omschreven kader van leringen verspreidde, was de TS nooit bedoeld als een 'Blavatsky Vereniging'. In de loop van de tijd leverde een nogal groot aantal theosofen een bijdrage aan de vorming van een rijke en diverse verzameling leringen die we 'moderne theosofie' noemen. Onze vereniging was evenwel niet opgericht om haar activiteiten alleen te beperken tot het verspreiden van dit wereldbeeld. De TS was in feite de eerste organisatie in de moderne tijd die aanzette tot een systematische studie van de verschillende beschikbare spirituele, filosofische en wetenschappelijke leringen – zowel oude als moderne.

Ongeveer een eeuw na de geboorte van de TS begonnen andere organisaties deze nieuwe trend geleidelijk over te nemen en heden ten dage zijn er veel organisaties die lezingen, retraites en workshops over uiteenlopende 'spirituele' onderwerpen aanbieden. Over het algemeen hebben deze nieuwe centra geen eigen leringen. Zij zijn populair geworden als neutrale 'paraplu-organisaties' voor de promotie van verschillende tradities, filosofieën en bewegingen.

Het unieke van de TS ligt in het feit dat zij binnen één organisatie twee schijnbaar tegengestelde kwaliteiten omvat. De TS heeft, zoals gebruikelijk bij traditionele spirituele bewegingen, een eigen specifiek wereldbeeld te bieden door de theosofische leringen, maar haar werk stopt hier niet. De TS moedigt ook de studie van andere tradities aan, zoals gebruikelijk bij de hedendaagse neutrale spirituele centra. De aanwezigheid van deze twee aspecten samen vormt een essentieel en onderscheidend kenmerk van de TS. Als onze organisatie één van beide aspecten zou uitsluiten, zou zij ofwel een theosofische 'kerk' met zijn eigen dogma's worden, ofwel een zuiver eclectische TS, zonder een eigen geluid. In beide gevallen zou dit betekenen dat de TS niet meer zou beantwoorden aan de doelstelling van het moment van oprichting; dan zou het door de Mahatma's geïnitieerde experiment uiteindelijk mislukt zijn.

Erkennen van de waarde van de twee benaderingen en leren deze beide in ere te houden is niet zo moeilijk als op het eerste gezicht lijkt. Wanneer ze goed worden begrepen zijn deze twee aspecten niet met elkaar in strijd, maar vullen elkaar aan.

Toegewijde leden van de TS hebben een serieuze, maar inspirerende verantwoordelijkheid op hun schouders, namelijk om deel te hebben in een door de Meesters van Wijsheid ontworpen opdracht om de mensheid te helpen zich in een nieuwe richting te bewegen, om een voorbeeld te bieden dat andere bewegingen inspireert. Zoals de Maha Chohan verklaarde: *De Theosofische Vereniging was uitgekozen als de hoeksteen, de basis van de toekomstige religies van de mensheid.* *¹

Openbaar werk

Lange tijd sinds de oprichting van de TS was onze organisatie één van de zeer weinige alternatieven voor traditionele religies, vooral in het westen, maar vandaag zijn er duizenden organisaties die, grofweg gezegd, 'spiritualiteit' promoten. Wat is de rol van de TS te midden van deze overvloed van aanbod? Is zij nog relevant? Heeft zij iets unieks te bieden?

Door de jaren heen heeft de TS op veel manieren en op diverse terreinen invloed gehad. Zij stond centraal bij het promoten van esoterie in de moderne tijd. Zij was van fundamenteel belang voor de opleving van het boeddhisme in het oosten. De TS hielp India weer vertrouwen te krijgen in de oude leringen, die indertijd meestal als bijgeloof werden bestempeld. Onze organisatie stimuleerde de vertaling, studie en verspreiding van Sanskriet literatuur onder een breed publiek. In feite was zij onontbeerlijk bij het overbrengen van oosterse leringen naar het westen. De TS wees op de nauwe band tussen wetenschap en spiritualiteit, in een tijd waarin deze twee als onverenigbare tegenstellingen werden gezien. Zij benadrukte ook de noodzaak van vergelijkende studie van godsdiensten en van een dialoog tussen gelovigen, op een moment dat dit voor de meeste mensen volledig onbekend, en zelfs ondenkbaar was. Leden van de TS waren centrale persoonlijkheden bij de verspreiding van esoterisch christendom in het algemeen, en gnostiek in het bijzonder, tientallen jaren voor de ontdekking van de Dode Zee-rollen en de Nag Hammadi geschriften. Theosofische leringen hadden ook hun invloed op onder meer het terrein van kunst, onderwijs, genezing en dergelijke.

Het is belangrijk op te merken dat de gemiddelde mens in het westen vrijwel geen andere bronnen voor zijn studie gehad zou hebben als de TS geen programma's en lezingen over bijvoorbeeld boeddhisme, hindoeïsme of gnostiek had georganiseerd. Nu is de situatie heel anders: in de meeste landen zijn tal van organisaties op deze terreinen werkzaam. Kabbalisten, soefies, genezers, enzovoort verspreiden hun eigen leringen vrij effectief, en lezingen en boeken zijn vrijwel overal gemakkelijk toegankelijk. Dan komt dus vanzelfsprekend de vraag naar voren welke plek deze onderwerpen in onze openbare programma's zouden moeten hebben.

Stelt u zich voor dat er een theosofische groep is waar het programma voor het seizoen hoofdzakelijk bestaat uit het uitnodigen van mensen om te spreken over moderne religies, genezing, engelen, kristallen, enzovoort. Hoewel ieder van deze onderwerpen zelf waardevol is, moeten we ons afvragen: hoe relevant zijn deze onderwerpen in de context van het theosofische werk? Natuurlijk zijn er speciale gevallen waarmee rekening moet worden gehouden. Als we spreken over een groep in een stad waarin deze onderwerpen moeilijk toegankelijk zijn, dan kunnen dit soort programma's een positieve invloed hebben. Ook in gevallen waarin een religie verkeerd kan worden begrepen, zoals wellicht op dit moment de

islam, kunnen programma's hierover een belangrijk deel van het theosofische werk uitmaken, maar is het in normale omstandigheden voor een groep verstandig om tijd, geld en hulpmiddelen aan te wenden om lezingen en publicaties te produceren over onderwerpen die buiten de TS overvloedig voorhanden zijn?

Om te bepalen welke programma's we zouden kunnen promoten opdat ons werk voor de mensheid relevant blijft, zouden we de volgende vraag kunnen stellen: *Als de TS zou verdwijnen, wat zou dan het gemis zijn? Zouden boeddhisme, hindoeïsme of enige andere religie verlies lijden? Zou het terrein van wetenschap of spiritualiteit worden geraakt?* Dezelfde vraag kan over andere tradities en terreinen worden gesteld en het antwoord zal waarschijnlijk zijn dat bij geen daarvan het gemis opgemerkt zou worden.

Wat zouden we verliezen als de TS zou verdwijnen? Het eerste en meest voor de hand liggende antwoord is: de theosofische leringen. Als onze organisatie theosofie niet zou verspreiden, wie dan wel? Zouden de volgelingen van enige religie theosofie onderwijzen? Zouden zij die zich bezighouden met Gestalt-psychologie of met de bewustzijnsbeweging (mindfulness movement) dat doen? Wie zou het doen? Zeker, de boeken zouden nog beschikbaar zijn op internet, maar zonder een organisatie die deze leringen promoot en mensen helpt ze te begrijpen, zouden ze spoedig in de vergetelheid raken. Blavatsky zei dat de TS was opgericht *om eraan bij te dragen de mensen te tonen dat zoiets als theosofie bestaat en hen te helpen zich ertoe te verheffen door haar eeuwige waarheden te bestuderen en in zich op te nemen.* *2

Het lijkt duidelijk dat, naast het werkterrein dat door onze drie doelstellingen wordt bepaald, het bewaren, ontwikkelen en verspreiden van theosofie een fundamenteel aspect van onze missie vormen. Betekent dit dat we alleen theosofie moeten onderwijzen? Zouden we, net zoals de meeste spirituele tradities, een soort theosofische sekte moeten worden die uitsluitend de woorden van haar stichters en leiders onderwijst? Ook hier kan de vraag wat de wereld zou missen als de TS een van de vele spirituele sekten werd, enige helderheid brengen. We zouden ons kunnen realiseren dat de TS een speciaal soort studie biedt die in de moderne wereld nog steeds vrij uniek is.

Zoals verklaard in de tweede doelstelling, is een deel van het doel van onze vereniging *het aanmoedigen van de vergelijkende studie van godsdienst, wijsbegeerte en wetenschap.* Indien toegepast in ons openbare werk, lijkt dit in te houden dat we een veelheid aan lezingen zouden moeten hebben over uiteenlopende onderwerpen, zoals bijvoorbeeld over yoga, mystiek, Griekse filosofie, enzovoort. Dit is echter niet een *vergelijkende* studie. We zouden dan slechts een serie verschillende benaderingen zonder duidelijk onderling verband aanbieden. Naar mijn mening

vraagt de tweede doelstelling een extra inspanning om de verschillende wereldvisies met elkaar te *vergelijken*, uitkomend op een synthese van begrijpen, en die is holistischer dan de eenvoudige optelsom van de verschillende delen. Als we dit doen, hebben we iets unieks te bieden, een nieuw element van begrijpen dat de ontelbare spirituele gezichtspunten die heden beschikbaar zijn zou kunnen ordenen en overbruggen.

Een eenvoudig voorbeeld is het hedendaagse 'doorsnee' christendom (mainstream christianity) dat ertoe neigt te benadrukken dat we zondaars zijn, en niet in staat om onszelf te bevrijden. We moeten in Jezus geloven en onze persoonlijke wil opgeven, om de Wil van God te volgen. Daarentegen stellen moderne advaita-leringen dat we al verlicht zijn, en daarom geen behoefte hebben aan een verlosser, of aan oefeningen om verlossing te bereiken. Als onze theosofische groep twee opeenvolgende lezingen over deze onderwerpen aanbiedt, zullen de mensen kennis maken met twee schijnbaar tegenstrijdige leringen die weinig overeenkomstige gezichtspunten doen vermoeden. Wat zouden zij met deze informatie kunnen doen?

In het verleden waren de mensen vaak niet op de hoogte van de wereldvisies van andere godsdiensten. Het simpele feit in contact te kunnen komen met een ander perspectief had een innerlijk weldadig effect, doordat mensen de mogelijkheid kregen 'buiten hun eigen straatje' (out of the box) te denken. Maar vandaag weet men dat er allerlei verschillende, gemakkelijk toegankelijke, religieuze standpunten bestaan. In feite voelen velen zich overspoeld en verward door een dergelijke diversiteit. Alleen maar verschillende perspectieven blijven aanbieden is niet langer voldoende. Als we relevant willen blijven, kunnen we niet volstaan met het herhalen van oude formules die niet langer aansluiten bij de noden van het moment. Dit betekent dat lessen over andere tradities niet langer strikt noodzakelijk zijn. In feite kan de TS juist op dit vlak iets bieden waartoe, algemeen gesproken, geen andere organisatie in staat is. Terugkomend op ons voorbeeld: als de religieuze filosofieën van het christendom en de advaita werkelijk in tegenspraak met elkaar zouden zijn, dan sluit de één de ander uit en zal slechts één van de twee voor een individu waardevol of waar zijn, terwijl de ander onwaar zou zijn. Als we echter gebruik maken van het diepere begrip dat de theosofische leringen bieden, kunnen we een nieuw licht laten schijnen op hun schijnbare tegenstrijdigheid, en tot een meer holistische en diepzinnige realisatie komen.

Het christendom beschrijft bijvoorbeeld, gezien vanuit een theosofisch perspectief, een noodzakelijke houding op het niveau van het persoonlijk ego (kama-manas). Dit bewustzijnsniveau is uit de aard der zaak beperkt en niet in staat om de waarheid te zien. Het persoonlijk ego moet uit de weg gaan opdat het goddelijke zich kan manifesteren. Moderne advaita spreekt op haar beurt over de wijsheid (buddhi-manas) die een inherent

onderdeel vormt van onze spirituele individualiteit. Onze ware natuur is al verlicht, maar zij wordt verduisterd als zij zich moet uitdrukken via de persoonlijkheid. Als we deze twee leringen samenbrengen, dan realiseren we ons dat, als onze ingeboren wijsheid zich moet manifesteren in de ontwakende fase, het persoonlijk ego moet worden achtergelaten.

Als deze wereldvisies vanuit dit perspectief worden beschouwd, zijn ze beide relevant. Ze spreken niet over verschillende waarheden, maar over verschillende *aspecten* van dezelfde waarheid. Ze hebben beide hun plek en vullen elkaar aan, door met elkaar een samenhangender beeld te scheppen dan ieder van hen apart kan. Is deze boodschap niet veel waardevoller dan het simpelweg aanbieden van twee losstaande programma's waarbij mensen achterblijven met schijnbaar tegengestelde gezichtspunten?

Toegegeven, om dit te doen heeft de spreker een bepaalde mate van kennis van christendom, advaita en theosofie nodig. Eenvoudigweg mensen uitnodigen om over hun tradities te spreken is immers veel gemakkelijker dan het presenteren van een vergelijkende studie. Geen enkele organisatie kan echter verwachten een betekenisvolle invloed in de wereld te hebben als zij haar werk met een clichématige houding aanpakt.

Werk van leden

Het is duidelijk dat de kwaliteit van ons theosofisch werk in de publieke arena afhankelijk is van de kwaliteit van ons ledenbestand. In landen waar het nationale bestuur en de plaatselijke afdelingen een degelijke opleiding van hun leden niet stimuleren, worden publieke activiteiten ofwel meer afhankelijk van niet-theosofische sprekers, ofwel saai en niet-inspirerend. Hier wordt het belang van het werk van de afdelingen, zoals door Cristian Conen in zijn artikel benadrukt, meer dan duidelijk.

Het is noodzakelijk om hier op te merken dat theosofische opleiding zich niet beperkt tot intellectuele studie. Als we in onze openbare programma's méér dan alleen maar woorden en concepten willen communiceren; als we degenen die naar onze bijeenkomsten komen willen inspireren, dan moeten we een eerlijke poging doen om een theosofisch leven te leiden, in de mate dat dit voor ons op dit moment mogelijk is. Alleen dan zijn we in staat de leringen te tonen als een levende kracht die ons leven kan veranderen. In de woorden van een Meester van Wijsheid: *De problemen van ware theosofie en haar grote missie zijn allereerst het uitwerken van heldere, ondubbelzinnige concepten van ethische ideeën en verplichtingen ... en ten tweede het toegankelijk maken van deze concepten voor het dagelijks leven ... waar ze toegepast zouden kunnen worden.* *³

In dit artikel kunnen we slechts de rol van de TS onderzoeken bij het aanbieden van een ruim begrippenkader dat kan dienen als basis voor de spirituele praktijk. De studie van moderne theosofie zou een niet aflatende

activiteit van afdelingen en toegewijde leden moeten zijn. Deze stelling komt niet voort uit een dogmatische geest, maar simpelweg uit het feit dat theosofische leringen zelf die unieke benadering verschaffen waarmee onze organisatie aan de wereld kan bijdragen. Als we niet vertrouwd zijn met deze leringen, zullen we niet in staat zijn iets oorspronkelijks te bieden.

Als theosofische leringen echter worden bestudeerd met uitsluiting van al het andere, dan zullen wij de zoveelste groep worden die een deeltje van de Waarheid promoot, zonder in staat te zijn het geheel te onderscheiden. Wij kunnen voor onze leden mogelijkheden creëren om andere tradities te leren kennen en deze kennis te absorberen.

Bij dit streven moeten we ons verdiepen in de bronnen van filosofieën, liever dan te herhalen wat Blavatsky (of een andere theosoof) over deze traditie zegt. We moeten voorzichtig zijn om niet alles door een soort 'theosofisch filter' te zien. Als bijvoorbeeld een traditie zegt dat men kan reïncarneren in dieren, moeten we niet onmiddellijk verklaren dat dit niet waar is. We moeten in staat zijn de logica ervan te begrijpen, zelfs als we er niet volledig mee instemmen. Wanneer we deze stap hebben gezet, kan het onderwerp vanuit een theosofisch standpunt worden onderzocht, om nieuw licht op duistere punten te laten schijnen, of om een nieuwe dimensie van interpretatie toe te voegen.

In het begin kan dit vergelijkende werk moeilijk lijken, maar grote geleerdheid is niet werkelijk noodzakelijk. Het voorbeeld dat ik hierboven gaf vereist slechts een basiskennis van de betreffende tradities. Zoals met zoveel zaken in het leven baart oefening kunst, en uiteindelijk zijn we in staat het werk zonder moeite te volbrengen.

Door zich in deze richting te bewegen, kan de TS voortgaan een levende invloed te hebben op de evolutie van de mensheid en, misschien, inderdaad de hoeksteen worden van toekomstige religies door een voorbeeld te zijn van een diepere, holistische en niet-exclusieve benadering van het leven.

*¹ - C. Jinarajadasa (ed.), *Letters from the Masters of the Wisdom*, First Series, no.1 (Adyar, Madras: TPH, 1988), page 4

*² - H.P. Blavatsky, *The Key to Theosophy* (London: TPH [1987]), page 57

*³ - B. de Zirkoff (ed.), *Blavatsky Collected Writings*, vol. VII (Wheaton, IL: TPH, 1988), page 175

Uit: *The Theosophist*, september 2015

Vertaling: S.C.

De universele verantwoordelijkheid van ieder mens Samdhong Rinpoche

Professor Samdhong Rinpoche is de voormalige directeur van het Centrale Instituut voor Hogere Tibetaanse Studies, in Sarnath, Varanasi, India.

Inleiding

Ik wil met u mijn gedachten delen over huidige alledaagse menselijke problemen die de mensheid ervan weerhouden om zichzelf spiritueel te ontwikkelen. De meeste mensen zijn slaven geworden van hun economische en financiële overwegingen en missen de vrijheid om na te denken over hun verantwoordelijkheid en hun vermogens om zo te handelen dat ze een hoger ontwikkelingsniveau bereiken. Hoewel veel van mijn woorden vanuit het boeddhisme komen, is het onderwerp van dit gesprek geen boeddhistische lering of gebracht vanuit een bepaalde religieuze achtergrond. Het gaat over gewone menselijke problemen waarover we kunnen nadenken en die we gezamenlijk kunnen onderzoeken.

Volgens de boeddhistische traditie manifesteert het universum zich zowel door de collectieve, als door individuele karmische kracht van al zijn levende wezens. Gunstige karmische kracht schept vormen die in harmonie zijn met het levensproces, en het levende universum schept een niet-levend universum dat daarop is afgestemd (in tune). Deze positieve karmische kracht heeft het vermogen om vormen die niet in harmonie zijn met het universum om te zetten in vormen die wel daarmee in harmonie zijn.

In het proces van ontstaan, groei en volwassen leven van een individuele planeet bestaat een samenhang tussen de levende vormen ervan en haar eigen natuur. Dit noemen we 'het gouden tijdperk' of 'satya yuga'.

Na een bepaalde tijd vermindert de positieve karmische kracht en wordt een negatieve en niet-samenhangende karmische kracht sterker, wat leidt tot conflicten en tegenstellingen tussen levende en niet-levende wezens. Dat maakt dat die wezens en de planeet zelf niet meer in overeenstemming zijn met het universum, en dat leidt tot achteruitgang en totale vernietiging ervan: dit wordt 'het tijdperk van verval' of 'kali yuga' genoemd.

De planeet aarde

Vandaag de dag lijdt deze kleine planeet aarde aan een gebrek aan coherentie, met conflicten als resultaat, en de levende wezens op deze aarde worden blootgesteld aan mateloze ellende en angst. Dit komt voornamelijk door de collectieve negatieve kracht van levende wezens, die niet positief te verbeteren of bij te sturen is. We kunnen echter niet wachten op de transformatie van de collectieve karmische kracht van de samenleving als geheel om de problemen op te lossen waarmee we in ons dagelijks leven geconfronteerd worden. Daarom zouden we ons veeleer kunnen richten op een individuele benadering dan op een collectieve, om onszelf en de wereld als geheel te regenereren.

In de huidige situatie is de methode van het **'uit de stroom stappen'** het enig praktische en doelmotiverende voor het individu. Wanneer een krachtige vloedstroom iemand meesleurt kan hij misschien niet de vloed stoppen of omkeren, maar hij heeft wel de vrijheid, het vermogen en misschien de verantwoordelijkheid om naar de kust te zwemmen en zich zo uit de stroom los te maken. Zodra een individu in staat is dit te doen, zou hij of zij vele anderen kunnen helpen en redden. Vandaag de dag zou ieder van ons individueel uit de stroom van de moderne wereld kunnen stappen en zijn of haar individuele verantwoordelijkheid vervullen.

Op dit ogenblik lijkt er geen oplossing te zijn voor de talloze problemen waarmee onze planeet en haar levende wezens worstelen. Mahatma Gandhi, de wereldlijke heilige uit India, zei terecht dat onze problemen het rechtstreekse gevolg zijn van de moderne samenleving met haar materialisme en hebzucht. Onder de hedendaagse denkers en spirituele leiders die ik ontmoette, is hij de enige die de visie en de moed had om deze vloek van de moderne tijd openlijk af te keuren.

De wereld staat voor vijf grote uitdagingen

1. Ongecontroleerde groei van de menselijke bevolking, in het bijzonder in de zogenaamde derde wereld landen.
2. De steeds groter wordende economische ongelijkheid tussen de rijken en de armen.
3. Geweld en martelingen, oorlogen en oorlogsdreiging, vele vormen van terrorisme, steeds verder toenemend gebruik van massavernietigingswapens, en de nasleep van oorlogen.
4. Achteruitgang van het milieu, zoals de opwarming van de aarde, schade aan de ozonlaag, steeds schaarser wordend schoon water en schone lucht, basisbehoeften voor het in stand houden van levenssystemen.
5. Ten slotte, last but not least, culturele en religieuze onverdraagzaamheid. Religie, die de bron van heil en geluk zou kunnen zijn, wordt tot een bron van conflict en verdeeldheid gemaakt.

Iedereen kent deze problemen, omdat we er zelf dagelijks mee te maken hebben. Ze vormen allemaal een uitdaging die de vrede, het geluk en het welzijn van levende wezens bedreigen, wat uiteindelijk kan leiden tot de totale verwoesting van die wezens en van de aarde.

Zoals al eerder werd gezegd zouden zowel collectieve als individuele negatieve karmische krachten de ultieme oorzaak van deze problemen kunnen zijn; maar de directe omstandigheden die het de ultieme oorzaak vergemakkelijken om haar gevolgen ten volle te ontwikkelen en tot wasdom te brengen, schuilen in de zogenaamde moderne, ultramoderne en postmoderne beschaving of, juister geformuleerd, de terneergang van beschaving, op grond van wetenschap en technologie.

De ontwikkeling van de moderne wetenschap en technologie heeft aan een select gedeelte van de mensheid twee heilloze vermogens zonder weerga verschaft:

1. De productie van overbodige goederen, die datgene wat mensen werkelijk nodig hebben, verre te boven gaat.
2. Het monopolie over een dergelijke productie in de vorm van kapitaal of zogenaamde technologische kennis.

Deze twee vermogens hebben de weg geëffend voor enkelen om rijkdom te vergaren en de natuur en levende wezens, zonder onderscheid en bij voortdurend, te exploiteren. Enkele niet-verlichte, machthongerige individuen buiten deze vermogens uit, ongeacht hun politieke ideologie en sociale systeem. Het ophopen van hun rijkdom door deze enkelen is gemakkelijker geworden, en het natuurlijke proces van gelijke verdeling, op basis van iemands eigen vermogen om te produceren, is volledig verwoest. Mensen zijn geleidelijk voor allerlei zaken afhankelijk van anderen geworden. Hierdoor is de waardigheid van arbeid en de wil om fysiek werk te doen afgenomen. Geïndustrialiseerde massaproductie van goederen vereist afnemers, en het creëren van een markt is daarvan het logische gevolg. Gewiekste producenten vinden het handig om negatieve gevoelens van de mensheid tot hun eigen voordeel te benutten, bijvoorbeeld het verlangen naar fysiek comfort, de aantrekkingskracht van het droombeeld van vrije tijd, het terugschrikken voor fysieke arbeid, kortom de directe uitingen van gehechtheid (*raga*) en verlangen (*trishna*).

De basis voor het eindeloos vermeerder van gehechtheden en verlangens ligt in de moderne opvoeding en in de moderne sociale structuur die mensen indoctrineert om van jongs af aan te wedijveren: het scheidt haat (*dvesha*) in allerlei vormen. Competitie betekent niets anders dan *het triomferen van het ik over anderen*, en dat is niets anders dan egoïsme en onverschilligheid jegens anderen. Competitie kan dus nooit vrij of eerlijk zijn. Vanuit boeddhistisch perspectief is competitie immoreel en is het één van de slechts mogelijke menselijk gedragingen. Om werkelijk eerlijk te zijn zou gelijkheid voorop dienen te staan, zodat niemand concurreert om zijn eigen nederlaag te vermijden, of juist om anderen te laten winnen.

Wat hebben we werkelijk nodig?

In de wereld van vandaag hebben we het vermogen verloren om te onderscheiden wat we werkelijk nodig hebben en wat niet, wat goed is en wat kwaad. Producenten bepalen wat goed voor ons zou zijn en zij vertellen ons wat onze behoeften zijn – en dat ook nog op onze kosten. Om het in hedendaagse bewoordingen uit te drukken: dit is een schending van ons recht op zelfbestemming. We zijn in principe vrij om zelf te bepalen wat we werkelijk nodig hebben en wat overbodig is, maar dat recht is ons ontnomen. Ons wordt wijsgemaakt dat we twaalf paar schoenen en zestien pakken nodig hebben om ons in de huidige maatschappij te bewegen en onze sociale status te behouden.

Als iemand rijkdom verzamelt voor onnodige consumptie, dan impliceert dat noodzakelijkerwijs dat hij pakt van het deel dat aan anderen toekomt: hij is dan niets anders dan een ordinaire dief. Het lijkt voor zo iemand onmogelijk om een juiste manier van leven in de praktijk te brengen. Als je niet in staat bent rijkdom te vergaren kun je, naar die moderne maatstaven, namelijk geen 'waardig leven' leiden: dan wordt je gerangschikt onder degenen die onder de armoedegrens leven, en voor wie meer steun, meer ontwikkelingsfondsen en meer werkgelegenheid dient te worden gevonden.

Daarom is, volgens de voorwaarden en bepalingen die de Wereldbank, het Internationale Monetaire Fonds, de Wereldhandelsorganisatie of de regeringen van zogenaamd ontwikkelde landen hebben vastgesteld, steeds meer hulp nodig, meer leningen, en meer overdracht van technische know-how. Zo zullen de landen van de derde wereld altijd belast worden met de last van die hulp, en met schulden die leiden tot verlies van hun politieke en culturele onafhankelijkheid.

Het moderne economische systeem ontnemt ons niet alleen onze wijsheid en ons onderscheidingsvermogen, maar berooft ons ook van ons gevoel van waardigheid en respect. Vandaag de dag zijn de meeste goedopgeleide jonge mensen niet in staat te bedenken hoe ze hun eigen baas en zelfvoorzienend kunnen zijn. Ze zoeken allemaal naar werk, willen iemands knecht zijn en worden loonslaven in de macht van enkele kapitalisten. In de huidige tijd worden geopolitiek en sociaaleconomische systemen geheel en al bestuurd door één enkele factor, namelijk de markteconomie. Politieke en sociale idealen, zoals democratie, mensenrechten, culturele verscheidenheid en gewetensvrijheid zijn slechts holle woorden geworden, alleen als versiering of als metafoor gebruikt en, zo nodig, als lippendienst beleden. Aan het politieke kolonialisme uit het verleden kwam een einde door het ontwaken van mensen die gedurende de laatste eeuwen aan zo'n overheersing onderworpen waren. Tegenwoordig is sprake van economische kolonisatie, wat veel gevaarlijker is. Aan politieke bezetting kan in een paar dagen een eind gemaakt worden, maar er zijn verscheidene decennia, of zelfs eeuwen nodig om te herstellen van economische overheersing, gesteld dat de kans überhaupt bestaat om opnieuw economische vrijheid te verwerven.

Aangezien economische prioriteiten in het huidige tijdsbestek sterker zijn dan alle andere, maakt dit een mens egocentrisch, gewelddadig en verstoken van ieder moreel en ethisch besef. Negatieve invloeden maken dat mensen egogericht en geldbelust worden. Moderne leefgewoonten hebben de spirituele neigingen van de meeste mensen te gronde gericht en heeft hen ongodsdienstig gemaakt. De essentie van religie is veronachtzaamd, en religie en religieuze instellingen worden misbruikt om egoïsme, haat, intolerantie en conflicten te vergroten en te versterken. De meeste mensen denken dat spiritualiteit, ethiek en zedelijke beginselen hinderpalen zijn op het pad naar ontwikkeling en materiële vooruitgang. Velen zeggen openlijk 'religie is vergif', wanneer het om vooruitgang gaat. Een heel kleine minderheid is het misschien niet helemaal eens met wat hierboven gezegd is, maar als makke schapen roepen ze dat ze, puur om te overleven, niet anders kunnen doen dan compromissen sluiten.

Wat kunnen we doen?

Als wijsheid en moed om je te weer te stellen tegen het kwaad ontbreekt, is de natuurlijke vraag: 'Wat kunnen we dan doen?'. Dit is een zeer belangrijke vraag. Hier breng ik de uitspraak van de Tathagata in herinnering: *Iedereen is zijn eigen Meester; wie anders kan de Meester zijn? (atta hi attano natho, ko hi natho paro siya)*.

Dit komt overeen met Gandhi's principe van individuele satyagraha (*Ganesha*: waarheid zoeken) dat mij inspireerde om elk mens afzonderlijk aan te bevelen uit de materialistische moderne levensstijl met zijn excessieve en immorele consumptiepatroon te stappen, en zich bewust te worden van de eigen individuele verantwoordelijkheid voor het universele welzijn. Het macro-universum is opgebouwd uit de micro-universa van individuele mensen, en alles wat iemand doet is belangrijk voor, en heeft een effect op het universum. Daarom kan, door zich individueel los te maken van het kwade, een onharmonisch universum in harmonie gebracht worden, en kan een planeet die niet in overeenstemming is met het universum haar harmonie ermee hervinden.

Enkele praktische tips kun je halen uit **het nobele achtvoudige pad** van de Boeddha. Dit pad is niet alleen bedoeld voor spirituele verheffing, maar ook voor het op de juiste wijze leven, voor het scheppen van een samenhangende en geweldloze samenleving. Daardoor wordt spiritualiteit bevorderd.

De **eerste stap** is het hebben van het juiste inzicht, een duidelijk zien van de huidige materialistische en egoïstische samenleving met haar tekortkomingen, en ook een visie op hoe je jezelf ervan kan losmaken.

Als je een dergelijke visie hebt ontwikkeld, is een juist onderscheidingsvermogen de logische **tweede stap**. Begin met een niet-gewelddadige, niet consumptiegerichte en door zelfbeheersing gestuurde wijze van leven, daarbij alle ongemakken en ontberingen voor lief nemend en verdragend, inclusief fysieke pijn die zich gaandeweg voordoet of door negatieve krachten wordt toegebracht.

De **derde stap** zou zijn er onbevreesd over te spreken. De eerste twee stappen hebben betrekking op het individu. Ze te delen met medemensen betekent dat je je visie en vastberadenheid kenbaar maakt door op de juiste wijze te spreken. Als je niet spreekt over de kwalen van onze gewelddadige samenleving, zou men je kunnen beschouwen als medeplichtig eraan.

De **vierde stap** zou zijn je inspanningen te versterken en duurzaam te maken. Luiheid en zorgeloosheid zouden de inspanning om juist te leven niet mogen beletten, zeker niet in deze tijd. Juist leven vraagt een grote inspanning. Anders kun je gemakkelijk door kwade krachten worden meegesleurd.

De **vijfde en belangrijkste stap** is het juiste levensonderhoud. Dat is de fundamentele daad van 'eruit stappen' en het werkelijke dragen van universele verantwoordelijkheid, op individueel niveau. Het is vandaag de dag buitengewoon moeilijk om op de juiste wijze en onbedorven in je levensonderhoud te voorzien. Het praktische onderricht door Mahatma Gandhi van 'zelfvoorzienend zijn' en de principes van 'village self-rule' lokaal zelfbestuur zijn, zoals ik het zie, het enige antwoord op de huidige, consumptiegerichte levenswijze.

De **zesde stap** is het juiste denkvermogen te scherpen. In de wereld van vandaag zijn geweld en oneerlijkheid de norm. Zonder juist denken kan iemand in de val van het materialisme trappen, zonder het in de gaten te hebben.

De **zevende en achtste stap**, namelijk juiste concentratie en juist handelen, zijn eveneens voortdurend vereist voor een niet-gewelddadige levenswijze.

Kort gezegd kun je, als je het nobele achtvoudige pad in praktijk brengt, loskomen uit het huidige ongezonde levenspatroon, en een voorbeeldig leven leiden. Misschien kunnen wij, als individuen, op deze manier 'uitstappen' en onze universele verantwoordelijkheid vervullen.

De dagelijkse praktijk

We kunnen de volgende suggesties in praktijk brengen om tot een spiritueel of religieus denkvermogen te komen, een omzetting of transformatie van het denkvermogen:

1. Wees op je hoede voor de onverdienstelijke kanten van de moderne samenleving als geheel, met haar directe, indirecte en gestructureerde gewelddadigheid en uitbuiting. Dit is juist inzicht.
2. Wees vastberaden om je niet te verbinden met, en om los te blijven van deze hebzuchtige en egoïstische levenswijze, ondanks ongemakken en moeilijkheden. Dit is juiste besluitvaardigheid.
3. Verminder je behoeften tot het minimale basisniveau en vermijd iedere verspilling van grondstoffen. Mahatma Gandhi zei terecht dat Moeder Aarde kan voorzien in de behoeften van iedereen, maar nooit de hebzucht van iedereen kan bevredigen (*The world has enough for everyone's need, but not enough for everyone's greed*).

4. Zie af van moderne welvaartsnormen en aanvaard selectief wat geschikt is om uiteindelijk geheel en al verworpen te worden. Deze selectie heeft ook betrekking op communicatiemiddelen, reizen, computers en andere kleinere kwaden zonder welke je in de moderne wereld niet zou kunnen functioneren.
5. Kies voor de nieuwste en meest passende technologie en de middelen en methoden om tot een duurzame consumptie te komen.
6. Kweek een zuiver spiritueel denkvermogen dat in staat is het individu en daarmee zijn universum te transformeren. Dat is het uiteindelijke doel van het menselijk leven. Dit houdt niet per se in dat je een bekende religieuze traditie volgt. Ook een 'niet-gelovige', iemand die geen bepaalde religieuze traditie volgt, kan een religieus denkvermogen hebben.

Tegenwoordig zijn zelfs mensen die zich erop beroepen een autoriteit op het gebied van religieuze tradities te zijn heel aards en onwaarachtig geworden, bedorven door allerlei negatieve emoties. Het beoefenen van een religieuze traditie is geritualiseerd en geïnstitutionaliseerd, en om die reden verwierp J. Krishnamurti consequent elke traditie. Hij verwierp niet de *essentie* van tradities, maar alleen de overheersende traditie.

In een korte verklaring vat Krishnaji het totaal van religieus onderricht samen: *Religie is iets dat alles omvat, het sluit niet uit. Een religieus denkvermogen kent geen nationaliteit. Het is niet provinciaal; het behoort niet tot welke bepaalde georganiseerde groep dan ook. Het is niet het resultaat van tienduizend of tweeduizend jaar van propaganda. Het kent geen dogma, geen geloof. Het is een denkvermogen dat zich van feit naar feit beweegt. Het is een denkvermogen dat de gehele kwaliteit van denken begrijpt – niet alleen het voor de hand liggende, oppervlakkige denken, het geschoolde denken, maar ook het ongeschoolde denken, het in het diepste wezen onbewuste denken en onbewuste motieven. Wanneer een denkvermogen het totaal van iets onderzoekt, wanneer het door dat onderzoeken beseft wat onwaar is, dat terzijde legt omdat het onjuist is, dan brengt het totaal van die verloochening een nieuwe kwaliteit in dat denkvermogen tot stand, en dat is religieus, dat is revolutionair.*

De zin *Het is een denkvermogen dat zich van feit naar feit beweegt* is heel belangrijk. We herhalen het motto van de Theosophical Society: *Geen religie hoger dan Waarheid*, maar in het werkelijke leven zijn we vaak gevangen in één of andere religie. Het ontkennen van onwaarheid en het verwezenlijken van waarheid, wat een omwenteling of transformatie teweeg brengt, *dat* is in wezen een religieus denkvermogen. Laten we trachten zo'n denkvermogen te ontwikkelen, voor het welzijn van alle levende wezens.

Een bewerking van het artikel *An Individual's Universal Responsibility* uit: *The Theosophist*, van mei 2001 en januari 2016

Vertaling: Louis Geertman

Theosofie en de opkomst van moderne abstracte kunst

Kathleen Hall

Kathleen Hall (van de Canadese Federatie van de TS Adyar) bestudeerde de moderne abstractionisten en hun banden met theosofie.

Momenteel doet zij onderzoek naar op kunst gebaseerde onderwijsprogramma's voor Roma-kinderen in achterstandssituaties.

Aan het eind van de negentiende eeuw ontstond een beweging in de kunst als antwoord op hoger bewustzijn van kosmische waarheid. Moderne kunst was de zichtbare manifestatie van spirituele idealen zoals naar voren gebracht door de leringen van theosofie en andere wijsheidstradities. De kunstenaars van deze beweging waren schrijvers die schilderden wat woorden niet konden zeggen.

Spiritualiteit in abstracte kunst ving aan rond 1890 en liep parallel met een groeiende belangstelling voor mystiek en occultisme. Veel artiesten raakten geïntrigeerd in spirituele geschriften, in het bijzonder in H.P. Blavatsky's belangrijkste werk *De Geheime Leer*. Zonder twijfel waren er andere invloeden, zoals de werken van Edouard Schuré, Jakob Böhme en Emmanuel Swedenborg, maar het was theosofie dat de meest diepgaande invloed uitoefende op de opkomst van moderne abstract kunst, en meer speciaal op de stichters (founding fathers) van de beweging zoals Wassily Kandinsky, Frantisek Kupka, Piet Mondriaan en Kazimer Malevitch.

Theosofie gaf deze artiesten een perspectief dat de fundamentele basis voor hun spiritualiteit werd. Vanuit dit gezichtspunt geloofden zij in staat te zijn achter en in de natuurlijke wereld te kunnen schouwen en daarbij inzicht te krijgen in de oude wijsheid en kosmische principes van ons bestaan.

Deze verheven voorsprong verhief hen alle vier boven de beslommeringen van deze wereld, zij waren de boodschappers; het doorgeven van deze kennis werd het doel van hun kunst.

De taal waarmee deze artiesten hun visie van de ene wereld naar de begrippen van de andere wereld vertaalden was abstractie. Om met succes te worden begrepen, moest deze visie worden gepresenteerd in eenvoudige relevante begrippen die later, als ze zowel voor de artiest als

voor de kijker als leerling meer vertrouwd werden, verder konden worden ontwikkeld en uitgebreid tot een complexe structuur. In haar uiteindelijke vorm is deze visie uiterlijk simplistisch, maar innerlijk complex in het verminderen van de raadselachtigheid van het goddelijke.

Het lijkt meer dan toevallig dat vier verschillende kunstenaars, op ongeveer hetzelfde moment in de geschiedenis, allen werden beïnvloed door theosofische leringen, en hun spiritualiteit naar buiten brachten via hun kunst die bijna geen andere keus had dan abstract te zijn. De context van hun werk was niet een vertrouwd plaatje van zichtbare realiteit, maar een geloof in onzichtbare dingen. Visionair, profetisch, mystiek en diep spiritueel kunnen Kandinsky, Kupka, Mondriaan en Malevich worden beschouwd als ingewijden die uit een ver verleden kwamen om de oude wijsheid in onze tijd en in voor ons geschikte beelden te onderwijzen. Wat zij produceerden was een opening in het universum, waardoor zij in staat waren het ongeziene zichtbaar te maken, zodat wij een glimp van de grote mysteriën van de kosmos kunnen opvangen.

Deze vier kunstenaars begonnen eerst in de symbolistische stijl (Symbolist style). Hun vroege werk beeldde voorstellingen van kosmische idealen uit in vertrouwde en herkenbare vormen. De iconografie van het symbolisme (noot redactie: iconografie is het bestuderen en beschrijven van onderwerpen uit de beeldende kunst) beperkte echter de manifestatie van universele concepten, en Kandinsky, Kupka en Malevich werden zich steeds meer bewust van die beperking. Na de uitgestrektheid van de symbolistische stem te hebben ervaren, begonnen zij dieper te graven in hun theosofische idealen en brachten nieuwe manieren naar voren om dingen te zeggen.

De taal die ontstond was abstractie. Abstractie was een vormloze stem die de grenzen van concrete objecten oploste, om de stroom van kosmisch licht door te laten op het wachtende linnen, de plek waar de innerlijke en uiterlijke gebieden van spiritualiteit een nieuwe creatieve evolutie aanvingen. Iedere kunstenaar beschilderde het linnen met zijn eigen specifieke streek, maar allen dompelden hun kwast in dezelfde potten van spiritueel bewustzijn. Wassily Kandinsky was een gretige student van occulte en mystieke leringen. Theosofie leverde de hoofdstructuur voor zijn lessen in spiritualiteit, maar het is zeker dat hij zijn studie met ander materiaal verrijkte. Naarmate zijn spirituele bewustzijn groeide, groeide ook zijn kunst. Idealen die hij aanvankelijk tot volle tevredenheid in symbolistische vormen uitdrukte, wierpen hun bekleding af en ontwikkelden zich door abstractie. Naarmate theosofische leringen over gedachtevormen en de samenhang tussen trillingen, kleur en geluid zijn werk beïnvloedden, begon hij minimaal op vormen te steunen. Vormgeving, lijn en kleur werden zijn belangrijkste gereedschappen om een duidelijk beeld van ongeziene gebeurtenissen in de astrale wereld te creëren.

Frantisek Kupka benaderde de wereld van het spirituele in kunst vanuit eenzelfde richting. Ook hij begon als een symbolistisch schilder en presenteerde concepten uit theosofische leringen over esoterische oosterse godsdiensten en filosofieën. Als symbolist, leken deze ideeën eerder een protest dan een manifestatie van zijn spirituele kennis. Toen hij de verbinding maakte tussen de in deze wereld heersende krachten, als een microkosmos van de macrokosmische krachten in het universum, begon zijn werk een goddelijke boodschap door te geven. Dit was ook zo toen zijn schilderijen abstracter werden, evoluerend tot werken van 'gewijde' meetkunde (sacred geometry).

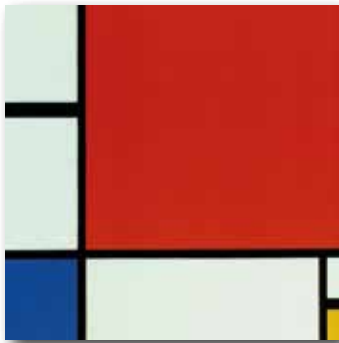

Foto: Compositie in rood, blauw en geel door Piet Mondriaan

Piet Mondriaan las, net als Kandinsky, uitgebreid over spirituele concepten. Het was algemeen bekend dat hij theosofie een warm hart toedroeg en ten aanzien van de inhoud van zijn werk refereerde hij regelmatig daaraan. Zijn ideeën werden eerst uitgedrukt als symbolistische kunst. Toen hij het gebruik van kleur begon te onderzoeken als een middel om het innerlijk wezen van een uiterlijk zichtbaar object naar buiten te brengen, begon zijn werk te veranderen. Zijn enige doel werd de reductie van vorm tot eenvoudige contrasten van lijn en kleur om de eenheid tussen twee tegengestelden duidelijk te maken:

man en vrouw, statisch en dynamisch, geest en materie. Meetkundige vormen en primaire kleuren werden zijn handelsmerk, de onmetelijk complexe spirituele structuur van het universum in simpele beelden weergevend.

Kazimir Malevich was oorspronkelijk betrokken bij de beweging van Russische symbolisten, maar begon toen zaumisme en de vierde dimensie te onderzoeken (noot redactie: zaumisme omvat linguïstische experimenten in klanksymboliek en taalcreatie). De tijd- en ruimteconcepten die hij bestudeerde kwamen vooral uit wat hij las bij P.D. Ouspensky, de Russische theosoof. Uiteindelijk ontwikkelde zijn werk zich tot een grotere manifestatie van de vierde dimensie en zijn suprematistische werken begonnen een pad te volgen dat leidde tot het oplossen van vorm in 'gewijde' meetkunde (sacred geometry) en Absolute 'nietsheid' (noot redactie: suprematisme is een vorm van abstracte kunst).

De effecten van theosofie op de stichters van moderne abstracte kunst zijn onmiskenbaar. Iedere kunstenaar (Wassily Kandinsky, Frantisek Kupka, Piet Mondriaan en Kazimir Malevich) bracht in zijn eigen specifieke stijl verschillende aspecten van theosofische idealen naar buiten. Allen begonnen met de symbolische weergave van spirituele concepten, waarna ze noodzakelijkerwijs geleidelijk overgingen op abstractie. Het was

een onvermijdelijk proces. De vertrouwde vormen van de zichtbare wereld waren niet in staat de kosmische gebieden uit te drukken. Alleen lijn, vorm en kleur waren voor de kunstenaar van nut, als taal waardoor de stem van het universum kon worden gecommuniceerd. Het was wellicht een experimentele vertaling van goddelijke concepten.

Misschien was theosofie de belangrijkste spirituele filosofie die naar voren trad in de laatste helft van de negentiende eeuw, met name voor wat betreft de diepgaande invloed die zij uitoefende op de richting van moderne kunst. Haar lering over universele 'broederschap', de studie van oude en moderne godsdiensten, filosofieën en wetenschappen en het onderzoek naar de onverklaarde wetten in de natuur en psychische vermogens die in de mensheid latent aanwezig zijn, waren niet alleen actueel voor een veranderende wereld, maar zonder enige twijfel aantrekkelijk voor de artiest als zoeker naar Waarheid.

Het was onvermijdelijk dat sommige kunstenaars aan het begin van het materialistische tijdperk van de twintigste eeuw hun aandacht op spiritualiteit richtten. Die verandering vond plaats, met als eerste reden: hoe verder de mensheid van de natuurlijke omgeving is verwijderd des te groter is zijn behoefte aan spirituele vervanging. De tweede reden is dat alles gaat zoals het moet gaan...

Uit: *Quest Magazine* en *Theosophy Forward*
Vertaling: S.C.

Noot redactie: Door een fout onzerzijds is bij het artikel *De theosofische wortels van spiritueel onderwijs* van Kathleen Hall in de *Theosofia - Special opvoeding & onderwijs* van december 2015 de verkeerde portretfoto geplaatst. Onze excuses hiervoor. Om dit recht te zetten plaatsen we nu nogmaals een artikel van haar hand, uiteraard met de juiste foto...

De rol van gedachten in ons leven

Surendra Narayan

Surendra Narayan was van 1980 tot 1995 International Vice President van de Theosophical Society Adyar (TS). Hij schreef dit artikel in de reeks *On the Watch-Tower* in *The Theosophist*.

Een brief van een Meester van Wijsheid vermeldt: *Elke gedachte van de mens die ontwikkeld wordt gaat door naar de innerlijke wereld en wordt een actief werkelijk bestaand ding, en De mens bevolkt voortdurend zijn stroom in de ruimte met een eigen wereld, druk met de voortbrengselen van zijn verbeelding, begeerten, impulsen en hartstochten, een stroom die reageert op iedere gevoelige... organisatie die ermee in contact komt, al naar gelang zijn dynamische intensiteit.*

Het denken differentieert, scheidt en schept de illusie van 'ik' en 'mijn', 'jij' en 'jouw'. Dit leidt tot zelfzucht, vooringenomenheid vanuit het persoonlijk zelf, en dus tot conflict, wedijver, intolerantie, haat, vijandschap, geweld en oorlogen - zelfs oorlogen in naam van religie. De huidige lelijke vorm van deze nauwe verdeling is te vinden in terrorisme uit naam van religie. Het nastreven van beperkend economisch eigenbelang door een land, ten koste van de economische behoeften van andere staten in de wereld, is een uitvergroete afspiegeling van hetzelfde verschijnsel van 'ik' en 'mijn'. Verwijzingen naar dit volkomen in beslag genomen worden van het denken door het beperkte persoonlijke zelf zijn zelfs al te vinden in de aloude *Rig Veda*. Daar staat: *Onze gedachten zwerven in alle richtingen. De mens dwaalt alle kanten op; de wagenmaker hoopt op ongelukken, de arts op gewonden en de priester op een rijke weldoener. O denkvermogen, laat deze dolende gedachten los ter wille van de geest!*

Deze gerichtheid op het zelf, deze gepreoccupeerdheid, blijft tot op zekere hoogte zelfs doorwerken, misschien wel onbewust, in vele toegewijde zoekers naar waarheid en voor het overige onzelfzuchtige filantropen. In brief 64 *De Mahatma Brieven* (Nederlandse versie bladzijde 400) wordt verwezen naar zo iemand: *Hadden haar oprechte aspiraties over het intense persoonlijkheidsgevoel van haar lager zelf gezegevierd, dan zou ik de TS een voortreffelijke hulp en medewerkster hebben gegeven. Zij al-*

leen is goed en rein. Alle anderen moeten en zullen gewantrouwd worden.

Hier moet aan toegevoegd worden dat, waar het denken verantwoordelijk geweest is voor alle verdeeldheid en de daarop volgende ravage die erdoor veroorzaakt is, het ook best bijzonder nuttig en helpend werk voor de mensheid gedaan heeft - bijvoorbeeld er voor te zorgen dat eten koken en het koelen en verwarmen van huizen 's zomers en 's winters gemakkelijker werd door elektriciteit; dat er fantastische, effectieve medicijnen voor het genezen van een aantal ernstige ziekten van het lichaam gemaakt kunnen worden; dat er informatie en amusement verschaft wordt door middel van radio en televisie, en dat er directe communicatie bestaat door middel van satellieten. Het denken speelt ook een belangrijke rol in ons dagelijks leven: wij kunnen bijvoorbeeld per auto naar kantoor en weer naar huis rijden, een vriend groeten met zijn of haar bijnaam, en een computer of een ingewikkelde machine bedienen. Deze gedachtesfuncties hebben de mensheid echter geen vrede en onderlinge verdraagzaamheid geschonken. In plaats daarvan zijn ze ook ingezet voor de productie van steeds meer massavernietigingswapens. Dat komt omdat de elementaire aard van het denken altijd gericht is geweest op verdelen en het scheppen van benepen eigenbelang.

Deze beperking van het denken heeft een rol gespeeld in de evolutie van de mensheid. Je kunt hier vele parallellen trekken. Voor zijn bescherming en groei wordt een kuiken tot een zeker stadium in een eierdop geplaatst; later breekt de schaal en komt het kuiken uit zijn beperking. Jonge boompjes die langs de weg geplant worden om schaduw en beschutting te bieden aan reizigers worden omgeven door hekjes, zodat geiten, schapen en koeien er niet aan gaan knabbelen. Een huis in aanbouw wordt omringd door steigers. Na een tijdje ontgroeit het jonge boompje het hek en wordt een grote boom. Op soortgelijke wijze worden de steigers rond een huis verwijderd als het huis klaar is. Dit wordt door Clara Codd op een prachtige manier verklaard: *Laten wij niet onszelf daarvan de schuld geven [het gevoel van 'ik', 'mij' en 'mijn']*. *Gedurende talloze eeuwen is dat gevoel de bescherming en een noodzakelijke schaal geweest, zoals de eierschaal het groeiende kuikentje beschermt. H.P. Blavatsky zegt dat de plaats van de individualiteit het verschaffen van een bescherming is, zodat de individualiteit binnenin dat pantser van egoïsme veilig kan groeien totdat zijn tijd gekomen is: wanneer de omsluitende schaal langzaam en geleidelijk kan worden afgestoten. Dan blijft de stevig gevestigde individualiteit onsterfelijk, **zonder periferie**, in contact met het leven en zonder uitzondering het leven van alle dingen delend.*

Deze evolutie van het menselijk bewustzijn vormt een deel van Gods plan voor de mensheid. Het tempo van vooruitgang hangt echter af van ieder van ons. Het ligt in het observeren, kijken naar en op een dieper niveau *begrijpen* van de aard van het enge persoonlijke zelf en ook van het echte Zelf, dat goddelijk is, 'het Zelf van allen, het Ene zonder een

tweede.' J.Krishnamurti heeft eens gezegd: *In de kunst van **het zien** ligt het wonder van transformatie.* Ashtavakra Samhita formuleert het aldus: *Gehechtheid en afschuw zijn eigenschappen van het denkvermogen. U bent niet het denkvermogen. U bent de Intelligentie zelf, vrij van conflict en onveranderlijk. Ga gelukkig uws weegs.* Wanneer bewustzijn van deze intelligentie daagt, dan verlicht en zuivert het vanzelf ook het denkvermogen. Er vindt een verandering plaats, en, zoals Tagore het formuleert, *dan rijpen al mijn verlangens tot vruchten van liefde.*

Annie Besant

De kunst van zien, kijken naar en begrijpen van de aard van onze gedachten die ontstaan op het enge, afscheidende niveau van het denkvermogen is op een eenvoudige en praktische manier verklaard door Annie Besant in *De Buitenhof*: *Als ik een taak moet vervullen en als ik er naar beste vermogen in slaag dit te voltooien, blijf ik dan langer stilstaan bij mijn prestatie dan bij het succes van mijn werk? Als ik er niet in slaag, ondanks mijn beste inzet, voel ik dan een steek van teleurstelling, ontmoediging en gedeprimeerdheid? Als de taak, in plaats van aan mij, aan iemand anders wordt toebedeeld en hij of zij brengt deze tot een goed einde, voel ik dan iets van persoonlijke te-*

leurstelling vermengd in de vreugde bij het zien van de voltooide taak? In al deze situaties zou ik moeten begrijpen dat de enge persoonlijkheid nog steeds dominant is.

Naarmate wij spiritueel groeien, wordt ons denken krachtiger en beïnvloedt het de persoon op wie het gericht is veel sterker dan tevoren. Zo wordt een gedachte van kracht, liefde of zegening, die wordt uitgezonden naar iemand die lijdt, effectiever en helpt dus. Precies zo doet een gedachte vol boosheid, minachting of kleinering veel meer kwaad. Er is dus grote zorgvuldigheid nodig om onze gedachten in de gaten te houden, en, door deze op de juiste wijze aan te wenden, behulpzaam te zijn en niet te schaden of te belemmeren.

Dat juweel van een boek, *Aan de voeten van de Meester*, adviseert: *Gebruik je gedachtekracht dagelijks voor goede doeleinden; wees een kracht die met de evolutie meewerkt. Denk elke dag aan iemand van wie je weet dat hij verdriet heeft, of lijdt, of hulp nodig heeft, en stort liefdevolle gedachten over hem uit (Drie Wegen, Één Pad, pagina 211).*

Als wij alert blijven kan hulp ook nuttig gegeven worden, zelfs op kleine maar effectieve manieren in ons dagelijks leven - terwijl wij op straat lopen, per bus of trein reizen, of zelfs op en neer gaan met de lift in een gebouw van vijftig verdiepingen. Wanneer u een man of vrouw ziet die op één of andere manier gedeprimeerd lijkt, of op een of andere manier lijkt te lijden, dan kunt u een gedachtestroom naar die persoon uitzenden van opgewektheid, kracht of zelfvertrouwen. Bisschop Leadbeater verwijst naar een stukje dat hem opviel in een van de *New Thought* boeken, dat luidt als volgt: *Kneed liefde in het brood dat u bakt; verpak kracht en moed in het pakketje dat u dichtknoopt voor de vrouw met een vermoeid gezicht; geef vertrouwen en openheid samen met de munt die u betaalt aan de man met de achterdochtige ogen.* Als een geliefde, een vriend of een familielid komt te overlijden, sturen wij immers ook een condoleancebrief. Als die brief geschreven is met diepe, sympathieke en hartelijke gedachten, dan wordt hij een boodschapper van troost en kracht als hij de persoon bereikt aan wie deze gericht is. Soms werkt een brief van advies en zegen aan een aspirant die steun en kracht behoeft, en die is geschreven door een verder gevorderd mens, als een ware talisman.

Naast het sturen van onze hulpvaardige gedachten aan individuele mensen, is het nuttig te trachten sterke gedachtestromen van liefde, goede wil en vrede uit te zenden naar de bredere gedachteatmosfeer van de wereld, bij voorkeur aan het eind van een meditatie: geen oprechte poging daartoe is ooit verloren gegaan. Als individuele gedachten al kunnen helpen, dan kunnen diepe en oprechte collectieve gedachten zeker veel groter goeds verrichten. Als een groep leden van een theosofische loge, of een andere groep van serieuze en goedwillende individuele personen, besluit om een paar minuten te besteden aan het uitzenden van gedachten van vrede, goede wil, harmonie en liefde voor iedereen in de buurt of stad (zelfs wanneer iedereen op zijn respectievelijke plaats blijft), en dat alles kan van tijd tot tijd of in perioden van crisis elke dag op een vaste tijd, dan zal die inspanning zeker helpen, ook al zijn fysieke resultaten misschien niet onmiddellijk waarneembaar.

Fysieke revolutie heeft geen betekenis meer; wat betekenis heeft is een psychologische revolutie, een revolutie in bewustzijn, in uw denkvermogen, in uw hart, en niet daarbuiten. Aangezien u creëert wat u denkt, wat u voelt...De wereld buiten u is het resultaat van wat u denkt, wat u voelt (J.Krishnamurti).

Wij zijn wat wij denken; alles wat wij zijn komt voort uit onze gedachten; met onze gedachten maken wij de wereld.

Spreek of handel met een zuiver denkvermogen, dan zal geluk u volgen als uw schaduw, rotsvast (de Boeddha).

Uit: *The Theosophist* van augustus 2006 - Vertaling: Anne Myrthe Iken

The Elephants

ADYAR RENOVATION

Focus op de renovatie van het hoofdkantoor gebouw begroot op US\$ 360,000

WIST U DAT ... u zich kunt abonneren op de gratis
Nieuwsbrief van The Elephants Adyar Renovation?
U kunt zich inschrijven op www.adyar-renovation.org

Zo blijft u precies op de hoogte van de renovatieplannen
van enkele heel belangrijke gebouwen op het
internationaal hoofdkwartier van onze Theosophical Society Adyar.
Mag dit project alstublieft ook op uw financiële steun rekenen?

NL47 RABO 0303 5085 23

ten name van Stichting St. Michael Renovation Fund Adyar

10 september 2016: Professor Van der Stok dag

Een activiteit in het Internationaal Theosofisch Centrum in Naarden

Wie was Professor Van der Stok?

Tussen 1935 en 1958 heeft de helderziende Professor Johan Ewald van der Stok (1880-1958) vele honderden theosofische voordrachten gegeven en meerdere groepen geleid.

Zijn openbare 'morning talks' op het Internationaal Theosofisch Centrum (ITC) in Naarden, zijn ceremoniële vernieuwende werk voor de jeugdgroepen van de Orde van de Tafelronde, zijn diepe inzichten in het esoterische christendom die hij aan de werkers in de Vrij-Katholieke Kerk doorgaf, zijn opbouwende werk voor de 'Kingsweek' en het daarbij aansluitende 'Zonneritueel' zijn belangrijke voorbeelden van zijn werkerreinen (zie www.tafelronde.nu).

In al zijn werkzaamheden voor het ITC schonk hij bijzondere aandacht aan de Grote Moeder of de Ruimte, uitgaande van basisideeën uit de geschriften van H.P. Blavatsky, één van de oprichters van de Theosophical Society.

De nalatenschap van Professor Van der Stok

Professor van der Stok wilde niet alleen innerlijke kennis *doorgeven*, maar zijn toegewijde toehoorders ook *leren hoe zij zelf innerlijke kennis konden verwerven*. Kenmerkend voor hem was dat hij zich altijd nauw verbonden voelde met zijn toehoorders en daarom niet wilde meewerken aan door hem te autoriseren publicaties. Zijn 'talks' waren bestemd voor de aanwezigen en hoewel er, met zijn medeweten, van de meeste talks zorgvuldige aantekeningen zijn gemaakt, heeft hij ze nooit in boekvorm willen laten publiceren. Na zijn dood in 1958 werd omstreeks 1965 de *Stichting Professor Johan Ewald Van der Stok Fonds* opgericht, die zich ten doel stelt zoveel mogelijk van de nagelaten teksten te publiceren. Er werd een boek van 411 pagina's uitgegeven, *Talks and Addresses Professor J.E. van der Stok* (reprint from St. Michaels News 1949-1964) en er werden vele stencils van afzonderlijke lezingen uitgegeven. De Vrij-Katholieke Kerk gaf in eigen beheer het boek *De hemelse machten achter het kerkelijk jaar* uit (nu de 6e druk), een door bisschop Vreede geredigeerde priester cursus voor de Vrij-Katholieke Kerk. Later volgden

Engelse en Franse vertalingen van deze cursus. Bij Tafelronde werd voor studenten een dikke bundel gestencilde lezingen van Professor Van der Stok uitgegeven. In de negentiger jaren van de vorige eeuw ontstond een 'werkgroep Professor Van der Stok' binnen de Stichting Proklos (die als doel had de leerstoel *Metafysica in de geest van theosofie* in stand te houden aan de universiteit van Leiden). Het doel van de werkgroep was om de leringen van Professor Van der Stok te bestuderen en toegankelijk te maken. De werkgroep verzorgde een overzicht van alle bekende uitgegeven werken, met een index: *Key to the Works of Professor J.E. van der Stok*, 1996. Ook andere eerder uitgegeven werken werden voorzien van een index. Losse lezingen waren op aanvraag te verkrijgen.

Actuele activiteiten

In verschillende groepen die werkzaam zijn op het ITC zijn de leringen van Professor Van der Stok nog springlevend aanwezig, in het bijzonder in het ceremoniële werk van de jeugdbeweging *Tafelronde*, in de *Kingsweek met het Zonnerituaal* die elk jaar eind september plaatsvindt, en in de opleiding van de *Vrij-Katholieke Kerk*. Ook in theosofische loges, in de landelijke *genezingsgroepen*, en het werk van de *Link Officers* is zijn inspirerende spirituele invloed nog steeds werkzaam: ruim vijftig jaar na zijn overlijden dragen nog veel mensen de leringen van Professor Van der Stok met zich mee in hun hart. Dat blijkt bijvoorbeeld bij de jaarlijkse viering op 29 september van het *Zonnerituaal* in de Besant Hall in Naarden.

Uitnodiging

Het bestuur van de *Stichting Professor Johan Ewald van der Stok Fonds* is bezig de voorwaarden te scheppen voor een moderne ervaring van de diverse door Professor Van der Stok geïnspireerde activiteiten en nodigt iedere belangstellende van harte uit om deel te nemen aan deze eerste *Van der Stok-dag* op zaterdag 10 september 2016. Er worden lezingen gegeven over de achtergronden van het occulte werk door Ronald Engelse (*Professor van der Stok en zijn helderziendheid; hiërarchieën, engelen en goede daimonen; de genezingsgroepen*), door Coen Brandt (*Ceremonieel werk*), door Michiel Haas (*onderwerpen die Professor Van der Stok aan de orde stelde*), door Mary Kuska-Dinger (*Persoonlijke ervaringen met Professor Van der Stok*), door Ietske Engelse (*Het vrouwelijke aspect, de Grote Moeder en het werk van de vrouw in de Vrij-Katholieke Kerk*), en door Erik en Karin van Beers (*De invloed van Professor Van der Stok op de jeugdbeweging Tafelronde, het Huizen- Rituaal*). Erik en Karin zullen aansluitend een openbare ceremonie leiden. Ook zal er een boekentafel zijn met nieuwe en oudere uitgaven van het werk van Professor Van der Stok.

Nadere inlichtingen: Ronald Engelse, telefoon 0180 313 975 of email ronaldengelse@kpnmail.nl.

Ronald Engelse is TVN-lid en bioloog. Hij beheert het archief van de Stichting Professor Johan Ewald van der Stok Fonds.

Een raad van Professor Van der Stok

*Ik verlang niet dat jullie psychische vermogens
zult ontwikkelen, helderziendheid in gewone zin.*

*Ik verlang dat jullie zullen
leren zien op een veel grotere wijze,
dat jullie tot visie (Engels: vision) zullen komen.*

*Je mag daarbij je verbeelding
(Engels: the queenly power of the imagination)
kritisch gebruiken.*

Geef daarbij de leringen een goede kans.

*Als je geïnteresseerd bent,
maak dan een vurige voorstelling.*

*En kijk dan, onderzoek, of het iets levends is,
of het groeit, of je er meer door gaat zien.*

*Maar wees voorzichtig dat er geen fantasie,
illusie of waandenkbeelden*

in je geest (mind) binnenkomen.

*Maak jezelf tot een zorgvuldige waarnemer
van je eigen scheppingen.*

*Onderzoek dan zorgvuldig alle conclusies die in je opkomen:
in hoeverre zij in overeenstemming zijn*

*met de conclusies en feiten, die door
H.P. Blavatsky, C.W. Leadbeater en Annie Besant
gegeven zijn, door alle grote zieners*

*en de brieven van de Meesters van Wijsheid
(hier mogen we andere latere betrouwbare
theosofische zieners aan toevoegen).*

*Dan zal het vermogen van visie zich geleidelijk
op een veilige manier ontplooiën.*

Wees kritisch, maar tegelijk constructief.

*Geef opkomende denkbeelden een goede kans,
maar vraag je altijd, altijd, af:*

Wartoe leiden de denkbeelden mij?

Verenigingsnieuws

Agenda Internationaal

Juni 2016

- 8 Brussels, Belgium, 20:00 uur
The Secret Doctrine,
100 Years Later (8/8)

Oktober 2016

- 6 - 11 Salzburg, Oostenrijk
The Mahatma Letters,
H.P.B.'s Teachings and The Path

Informatie:

www.europeanschooloftheosophy.com

Agenda Nederland

Juni 2016

- 11 Amsterdam,
nationale gespreksgroep,
De Mahatma Brieven

Juli 2016

- 15-19 Naarden,
Self Transformation and the
Spiritual Life (Engelstalig)
met Vic Hao Chin jr.

September 2016

- 10 Naarden,
Professor J.E. van der Stok,
zijn leven en werk.

Oktober 2016

- 15 Naarden,
David Nieuwejaers
Het Levende Woord,
theosofische beschouwingen
over het Johannes-evangelie.

November 2016

- 19 Naarden, Ineke Vrolijk
De weg van de olifant; de reis
van de mediterende,
meditatiedag

Agenda loges en centra

Juni 2016

Amsterdam

- 11 Gesprek over praktische
transformatie

Arnhem

- 6 *De Geheime Leer,*
studiegroep, Ineke Vrolijk
13 Ledenavond
20 Meditatiegroep,
leren mediteren,
Willem Philip Waller
27 Ledenavond

Den Haag

- 6 *Abydos2: Egyptische*
dodenboeken AM DUAT,
lezing, Alice Bouwland
11 Meditatiediagram van
Blavatsky, inleiding met
meditatie, Ineke Vrolijk
11 *De Geheime Leer II,*
studiegroep, Ineke Vrolijk

Haarlem

- 10 *Illusie en Werkelijkheid,* studie

Heeze (Centrum Eindhoven)

- 18 *De Geheime Leer,* studie

Rotterdam

- 7 *Esoterische genezing,*
lezing, Aad v.d. Wekke
14 Meditatiediagram van
Blavatsky,
studieavond, Ineke Vrolijk
21 Zomercursusavond,
Ronald Engelse
28 *Waar staat de liefde in de*
theosofie?,
gesprek, Shum Chee Choon

Utrecht

- 3 *De Geheime Leer,*
studiegroep, Ineke Vrolijk

Verenigingsnieuws

Agenda loges en centra

juli 2016

Rotterdam

- 5 Inleiding en gesprek,
Ronald Engelse
- 12 Inleiding en gesprek,
Ronald Engelse

september 2016

Amsterdam

- 17 *Theosofie, eeuwige wijsheid voor deze tijd,*
- 17 *Inzicht is nu* (Krishnamurti),
gespreksgroep
- 24 *De Geheime Leer II,*
gespreksgroep
- 24 *Jñāna Yoga en De Geheime Leer* (Pablo Sender), gesprek

Arnhem

- 5 *De Geheime Leer,*
gespreksgroep, Ineke Vrolijk

Den Haag

- 10 Mindfulness,
cursus, Ineke Vrolijk
- 10 *Geheime Leer*
voor gevorderden, studiegroep,
Ineke Vrolijk
- 12 Studiegroep 1
Theosofie – Eeuwige Wijsheid voor deze tijd
- 19 *Uren met Lao Tze en Twang Tze: lessen voor deze tijd,*
lezing, Guido Lamot
- 26 Studiegroep 2
De weg tot zelfontdekking
van Taimni

Haarlem

- 9 *Theosofie - eeuwige wijsheid voor deze tijd,* gesprek

Heeze (Centrum Eindhoven)

- 17 *De Geheime Leer,* studie

Agenda loges en centra

september 2016 (vervolg)

Naarden

- 20 Pot-luck dinner
en film Krishnamurti,
Peter Jonkers

Odoorn (Centrum Assen)

- 15 Opening studieseizoen
- 22 *De Geheime Leer II,* studie via
skype, Bianca Kicken

Utrecht

- 2 *De Geheime Leer,*
studiegroep, Ineke Vrolijk
- 16 Lezing, opening van het seizoen

Zwolle (Centrum Lanoe)

- 13 *Theosofie - eeuwige wijsheid voor deze tijd,* gesprek
- 27 *Theosofie - eeuwige wijsheid voor deze tijd,* gesprek

oktober 2016

Amsterdam

- 8 *Regeneratie van de mens*
(Radha Burnier), gespreksgroep
- 8 *Inzicht is nu* (Krishnamurti),
gespreksgroep
- 22 De Mahatma's en hun brieven,
inleidende gespreksgroep
- 22 *Svabhavat, de korte weg tot wijsheid,*
lezing, Marleen Schefferlie

Arnhem

- 3 *De Geheime Leer,*
gespreksgroep, Ineke Vrolijk

Den Haag

- 3 *Maya Tzolkin kalender,*
lezing door Erik Welten
- 8 Mindfulness,
cursus, Ineke Vrolijk

Verenigingsnieuws

Agenda loges en centra

oktober 2016 (vervolg)

Den Haag (vervolg)

- 8 *Geheime Leer*
voor gevorderden, studiegroep,
Ineke Vrolijk
- 10 Studiegroep 1
Theosofie - Eeuwige Wijsheid
voor deze tijd
- 17 *Goddelijke Taal*,
lezing, Hans van Aurich
- 24 Studiegroep 2
De weg tot zelfontdekking
van Taimni
- 31 Studiegroep 1
Theosofie - Eeuwige Wijsheid
voor deze tijd

Haarlem

- 14 *Theosofie - eeuwige wijsheid*
voor deze tijd, gesprek

Heeze (Centrum Eindhoven)

- 15 *De Geheime Leer*, studie

Naarden

- 2 Morning talk
- 4 *Laat het verleden los*
(Krishnamurti), gespreksavond
- 9 *Verborgene wijsheid*
van het sprookje,
lezing, Wim Leys
- 16 Kennismaking met theosofie,
gespreksgroep, Ingmar de Boer
- 18 *Een benadering van de*
werkelijkheid (Sri Ram),
leesavond

Odoorn (Centrum Assen)

- 20 *De Geheime Leer II*, studie via
skype, Bianca Kicken
- 27 *De Geheime Leer II*, studie via
skype, Bianca Kicken

Agenda loges en centra

oktober 2016 (vervolg)

Utrecht

- 7 *De Geheime Leer*,
studiegroep, Ineke Vrolijk
- 21 *Bijna-dood-ervaring ontrafeld*,
lezing, Maureen Venselaar

Zwolle (Centrum Lanoe)

- 11 *Theosofie - eeuwige wijsheid*
voor deze tijd, gesprek
- 25 *Theosofie - eeuwige wijsheid*
voor deze tijd, gesprek

Zie voor adressen en tijden
van deze bijeenkomsten:
<http://www.theosofie.nl/bijeenkomsten/loges>

Verenigingsnieuws

Van de bestuurstafel, juni 2016:

Op zaterdag 12 maart 2016 heeft de Theosofische Vereniging in Nederland (TVN) op het Internationaal Theosofisch Centrum (ITC) te Naarden een nieuwe uitgave van de UTVN geïntroduceerd, het boek *Theosofie - eeuwige wijsheid voor deze tijd*. Het was een zonnige, gezellige en goed bezochte dag. Al meteen bleek – maar ook in de weken daarna – dat het boek in een behoefte voorziet; de reacties zijn zeer positief. De dag werd gevuld met vier voordrachten:

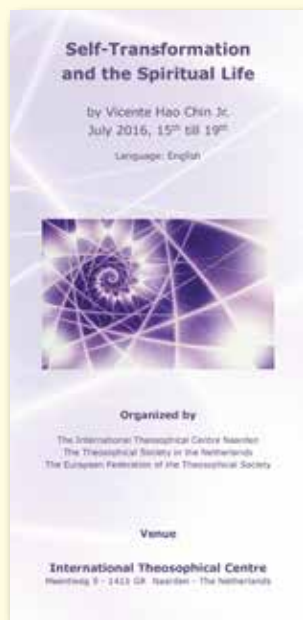
Wim Leys (voorzitter TVN) sprak over *De TVN in de nabije toekomst, een nieuwe impuls*.

Arend Heijbroek (eindredacteur) vertelde over de totstandkoming van het boek, een samenwerkingsverband van auteurs en redacteurs: *Een nieuwe boek: wat is oud, wat is nieuw*.

Els Rijneker (voormalig voorzitter TVN, eindredacteur) sprak over *Karma en reïncarnatie*, een belangrijk theosofisch thema dat uiteraard in het boek ruim aan bod komt.

Ingmar de Boer sprak over *Praktische Theosofie*: ook hierover bevat het boek een verhelderend hoofdstuk.

Dit boek *Theosofie - eeuwige wijsheid voor deze tijd* is zoals gebruikelijk te bestellen via de webshop, zie de advertentie elders in dit blad, en is verkrijgbaar in de Nederlandse boekhandels: ISBN 978-90-6175-097-0.

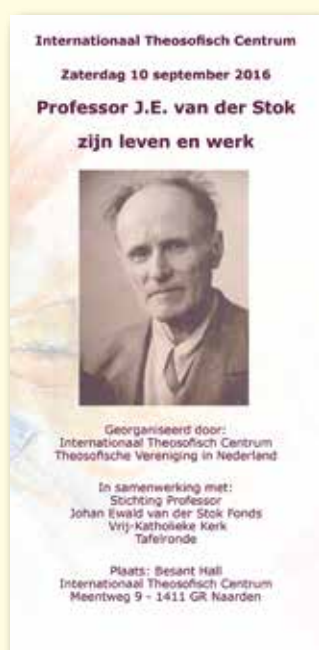

Van vrijdag 15 tot dinsdag 19 juli 2016 zal op het ITC te Naarden het seminar *Self-Transformation and the Spiritual Life* gehouden worden, door Vicente Hao Chin Jr. Het seminar is een benadering van Zelftransformatie als grondslag voor een geïntegreerd en effectief leven, maar ook een essentiële voorbereiding op een leven van spirituele ontwikkeling. Aan de orde komen oefeningen in zelfbewustzijn (awareness) en een gedetailleerde studie van meditatie. Tevens komt de ontwikkeling van dagelijks gewaarzijn aan de orde, het onderzoeken van transcendentie, levenskunst, het doorgronden van onze intuïtie, en de integratie van onpersoonlijke waarden in het dagelijks leven. Vicente Hao Chin Jr. is een levend voorbeeld hoe spirituele idealen in de praktijk vormgegeven kunnen worden. De spreektaal op dit internationale seminar is Engels. Voor informatie over programma, deelnamekosten en registratie zie: www.itc-naarden.org

Verenigingsnieuws

De internationale president, Tim Boyd, komt weer naar het ITC in Naarden voor een "Europe Afternoon" op zondag 4 september 2016 (dit keer dus geen "Dutch Day"). Start programma 13:00 uur.

Nadere berichten volgen in de digitale *Nieuwsbrief*, via de website www.theosofie.nl en onze facebook pagina: www.facebook.com/TheosofischeVereniging

Op zaterdag 10 september 2016 zal op het ITC in Naarden de *Professor Van der Stokdag* gehouden worden.

Zie het bericht elders in deze *Theosofia*.

De TVN najaarsdag zal gehouden worden op zaterdag 15 oktober in Naarden.

David Nieuwejaers (voorheen Roef) zal spreken over *Het Levende Woord - theosofische beschouwingen over het Johannes-evangelie*. Zie de folder bij dit blad. Het wordt een zeer boeiende dag; komt allen en neem een belangstellende mee!

Wim Leys, voorzitter TVN

Adressen Theosofische Vereniging

Secretariaten van loges (l) en centra (c), (b) = met bibliotheek

- Amersfoort (l,b):** Martie Velthuis-Winkel, Parkstraat 29, 3743 ED Baarn
035 541 7118 - E-mail: amersfoort@theosofie.nl
- Amsterdam (l,b):** Mw. M. Polman - 020 420 3030
E-mail: logeamsterdam@xs4all.nl
Website: www.amsterdam.theosofie.nl
- Apeldoorn (c):** Mw. M.W. Meek-Mennega, Burg. Tutein Noltheniuslaan 3
7316 BD Apeldoorn - 055 522 1983
E-mail: apeldoorn@theosofie.nl
Website: www.apeldoorn.theosofie.nl
- Arnhem (l,b):** Secretariaat: Brugstraat 7, 6811 MB Arnhem
026 351 5355
E-mail: arnhem@theosofie.nl
Website: www.theosofieinarnhem.wordpress.com
- Assen (c):** Mw. B. Kicken, Liniekampen 38, 7873 BT Odoorn
0591 227920 of 06 2847 9127 - E-mail assen@theosofie.nl
Website: www.theosofie-assen.blogspot.nl
- Eindhoven (c):** Dhr. G.J.E.M. van den Boorn, Vier Gemalen 8, 5294 NE
Gemonde - 073 551 0311 - E-mail: gboorn@gmail.com
- Groningen (l,b):** Marjan Snakenborg, Wirdummerweg 27-A, 9917 PB Wirdum
0596 601 210 - E-mail: m.j.snakenborg@gmail.com
www.loge-groningen.blogspot.nl
- Den Haag (l,b):** Jaap Trouw, Aronskelkweg 26-C, 2555 GK Den Haag
070 397 5071 - E-mail: denhaag@theosofie.nl
Website: www.denhaag.theosofie.nl
- Haarlem (c):** Dhr. A Robinson, Rollandstraat 3, 2013 SL Haarlem
023 532 3193
- Leeuwarden (c,b):** Mw. J.H.E. de Grijjs-Mulder, Lepeltjesheide 85
8471 WC Wolvega, 0561 614 067
- Naarden (l,b):** Jan Rietdijk, Valkeveenselaan 19, 1411 GT Naarden
035 694 1898 - E-mail: TV-Afd.Naarden@xs4all.nl
- Rotterdam (l,b):** Mw.W. Kalkman-Verschoor, Schuwacht 256,
2941 EK Lekkerkerk - 0180 523 455
E-mail: tvnrotterdam@versatel.nl
- Utrecht (l,b):** Ellen Hakkaart, Kruisstraat 307, 3581 GK Utrecht
06 2688 4240 - E-mail: secr.logeutrecht@gmail.com
Website: www.utrecht.theosofie.nl
- Zwolle (l,b):** Mw. M. van Vledder-van Welzen, Wijnmanlaan 11,
8014 KA Zwolle - 038 465 8808
E-mail: ecvanvledder@freeler.nl
- Zwolle (c,b):** Mw. L.L.C. Kuiper, Willemsvaart 1-604, 8019 AA Zwolle
038 453 1384 - E-mail: wieskuiper@home.nl

Overige adressen:

- Landelijk voorzitter België:** Sabine van Osta - Geuzenplein 8, B-1000 Brussel
0032 486 631997 - E-mail: sabine_van_osta@hotmail.com
- Loge Antwerpen:** Milisstraat 22, B-2018 Antwerpen - 0032 382 74362
- Loge Witte Lotus:** Busken Huetstraat 5, B-2050 Antwerpen
E-mail: info@logewittelotus.be
Website: www.logewittelotus.be
- Tak 'Vrede', Gent:** Beke 39, B-9950 Waarschoot
Website: www.theosofiegent.be

Secretariaat, Uitgeverij en Theosofische boekhandel Adyar, Bibliotheek

Tolstraat 154
1074 VM Amsterdam
Telefoon 020 6765672
E-mail: info@theosofie.nl
Website: www.theosofie.nl
Facebook:
Theosofische Vereniging in Nederland
Open:
woensdag t/m zaterdag
van 13:00 - 17:00 uur

Hoofdbestuur

Wim Leys (voorzitter)
06 3374 0008
Guido Lamot (vicevoorzitter)
Sandra van Dalen (secretaris)
Dick Iedema (penningmeester)
010 451 2368
Loes Moreno Benseny-Frikken

Lidmaatschap

Contributie € 72,-
(incl. Theosofia)
gezinsleden € 36,-
(zonder Theosofia)

Aanmeldingsformulieren zijn bij het secretariaat verkrijgbaar of via de website.

Betalingen

t.n.v. Theosofische Vereniging in Nederland, Amsterdam
ING - IBAN:
NL31 INGB 0000 1919 10
BIC: INGBNL2A

Internationaal Theosofisch Centrum

Valkeveenselaan 19
1411 GT Naarden
035 694 5121
E-mail:
info@itc-naarden.org
Website:
www.itc-naarden.org

Theosofische boekhandel Adyar

Tolstraat 154
1074 VM Amsterdam

Telefoon
E-mail
Website
Open

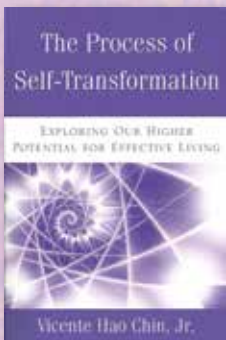
020 676 5672
books@theosofie.nl
www.theosofie.nl
woensdag t/m zaterdag van 13:00 - 17:00 uur

Theosofie - eeuwige wijsheid voor deze tijd

UTVN, 2016 - 172 pagina's, Paperback
ISBN 978 90 6175 097 0 - Prijs € 15,00

Dit boek gaat over die aspecten van theosofie die betrekking hebben op ons eigen spirituele leven, en die ons kunnen helpen antwoorden te vinden op de uitdagingen van deze tijd. Het is geschreven door een aantal leden van de Theosofische Vereniging in Nederland en behandelt in korte inleidende hoofdstukken de meest relevante thema's. Aan de orde komen: het scheppingsproces, het esoterisch mensbeeld, karma en reïncarnatie, tussen sterven en geboorte, het spirituele pad, meditatie, de Mahatma's en praktische onderwerpen zoals ethische vraagstukken en wetenschap. De thema's worden als concepten ter overweging aan de lezer voorgelegd, omdat wij allen zoekers naar waarheid zijn.

Vicente Hao Chin Jr.

The Process of Self-Transformation

Exploring Our Higher Potential for Effective Living
Quest Books, 288 pagina's, Paperback
ISBN 978 0 8356 0935 7 - Prijs € 26,50

"From time immemorial" says the author, "sages from diverse cultures have passed on enduring solutions to the dilemmas of living. Yet their insights are not as known to the world as they ought to be." This deep, wise, and practical guide intends to make them more so. It is the harvest of the popular seminars developed and led by Vic Hao Chin, former president of the Theosophical Society in the Philippines and a worldwide teacher. He gives time-proven approaches for eliminating fear, resentment, worry, depression, and the stress of daily living in order to deepen spiritual practice.

I.K. Taimni

De Mens, God en het Universum

UTVN, 2015 - 507 pagina's, Gebonden
ISBN 978 9 0617 5098 7 - Prijs € 29,75

Ondanks de verheven reikwijdte van de ideeën die in dit boek worden aangeboden, zijn ze eenvoudig te begrijpen door hun helderheid van presentatie en door de vele diagrammen en tabellen waarmee zij worden toegelicht. De verhelderende synthese van oosterse en westerse benaderingswijzen maakt het boek zeer de moeite waard voor de nadenkende mens van nu.

Foto: Internationale bijeenkomst van jeugdige leden van de Theosophical Society Adyar in Brazilië, met enkele Nederlandse deelnemers, en de International President Tim Boyd als gastspreker.

Doeleinden van de Theosophical Society Adyar:

Het vormen van een kern van de universele broederschap der mensheid zonder onderscheid van ras, geloof, geslacht, kaste of huidskleur.

Het aanmoedigen van de vergelijkende studie van godsdienst, wijsbegeerte en wetenschap.

Het onderzoeken van de onverklaarde wetten in de natuur en van de vermogens die in de mens latent aanwezig zijn.

Wilt u deze Theosofia digitaal bekijken ?
scan de QR code hiernaast
of ga naar

www.theosofie.nl/tijdschrift-t/editie-2016/juni